

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

«До захисту допущено»
Завідувачка кафедри, д. е. н., проф.
Лариса ГРИЦЕНКО
_____ (підпис)

« _____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістр

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
освітньо-професійної програми «Фінанси»

на тему: Управління фінансовою стійкістю підприємства

Здобувачки групи ФС.мз-31с Таранникової Єви Романівни
(шифр групи) (прізвище, ім'я, по батькові)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис)

Єва ТАРАННИКОВА
(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ здобувача)

Керівник докт. екон. наук, доцент Павло РУБАНОВ
(посада, науковий ступінь, вчене звання, Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

_____ (підпис)

Суми 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувачка кафедри, д.е.н., проф.

Лариса ГРИЦЕНКО

(підпис)

«____» _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістр

Здобувачки групи *ФС,мз-31с* Центру заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання СумДУ.

спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Таранникової Єви Романівни

(прізвище, ім'я, по батькові здобувачки)

Тема роботи: *Управління фінансовою стійкістю підприємства.*

Затверджено наказом по СумДУ № 1037-VI від «10» жовтня 2024р.

Термін здачі здобувачкою завершеної роботи «29» листопада 2024р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали статистичної звітності, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання, організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення):

1. Теоретико-методичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства.
2. Аналіз показників фінансового стану підприємства та діагностика ймовірності банкрутства (на прикладі АТ «Укрпошта»).
3. Шляхи покращення фінансової стійкості підприємства (на прикладі АТ «Укрпошта»).

Дата видачі завдання: «15» жовтня 2024р.

Керівник докт. екон. наук, доцент Павло РУБАНОВ

(посада, науковий ступінь, вчене звання, ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

(підпис)

Завдання прийнято до виконання «15» жовтня 2024 р.

(підпис)

Єва ТАРАННИКОВА

(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ здобувача)

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістр
на тему:
Управління фінансовою стійкістю підприємства
Таранникової Єви Романівни

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 47 сторінках; список використаних джерел складається з 35 найменувань. Робота містить 18 таблиць, 6 рисунків, а також 1 додаток.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Управління фінансовою стійкістю підприємства є однією з найбільш значущих функціональних сфер системи фінансового менеджменту, яка досить органічно пов'язана з іншими системами управління, входить до системи управління рухом капіталу, активів, грошових коштів, доходами з витратами, структурою капіталу, показниками платоспроможності та ліквідності, рентабельності, ділової активності та іншими аспектами діяльності підприємства.

Аналіз розробок у даній сфері дозволяє зробити висновок, що дослідження зосереджені лише на окремих напрямках. Тому, важливо мати індивідуальний підхід до даного питання, враховуючи специфіку діяльності, напрями розвитку та фінансовий потенціал даного підприємства.

Мета роботи: аналіз теоретико-методичних та організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення фінансової стійкості підприємства.

Методи дослідження: абстрактно-логічний, порівняльного та системного аналізу, конкретизації, спостереження, коефіцієнтний, вертикальний (структурний) і горизонтальний (часовий) фінансовий аналіз.

Структура роботи. Основна частина роботи складається з трьох розділів. У першому розділі розглянуто сутність фінансової стійкості підприємств та фактори її формування, управління фінансовою стійкістю підприємства та етапи її забезпечення, методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства. У другому розділі проведено аналіз показників фінансового стану підприємства та діагностика ймовірності банкрутства (на прикладі АТ «Укрпошта»). У третьому розділі запропоновано заходи щодо покращення фінансової стійкості підприємства та стабілізації його фінансового стану (на прикладі АТ «Укрпошта»).

Ключові слова: ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ, ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА, ЛІКВІДНІСТЬ, ЙМОВІРНІСТЬ БАНКРУТСТВА.

Рік захисту роботи – 2024 рік.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1 Сутність фінансової стійкості підприємств та фактори її формування	8
1.2 Управління фінансовою стійкістю підприємства та етапи її забезпечення..	15
1.3 Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства	20
2 АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ДІАГНОСТИКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА (НА ПРИКЛАДІ АТ «УКРПОШТА»)..	24
2.1 Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	24
2.2 Оцінка майнового стану підприємства	29
2.3 Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства	30
2.4 Аналіз ділової активності підприємства	37
2.5 Оцінка показників рентабельності підприємства	40
2.6 Аналіз ймовірності банкрутства підприємства	41
3 ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ АТ «УКРПОШТА»)..	46
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТОК А Фінансова звітність АТ «Укрпошта»	62

ВСТУП

Актуальність роботи. Управління фінансовою стійкістю підприємства є однією з найбільш значущих функціональних сфер системи фінансового менеджменту, яка досить органічно пов'язана з іншими системами управління, входить до системи управління рухом капіталу, активів, грошових коштів, доходами з витратами, структурою капіталу, показниками платоспроможності та ліквідності, рентабельності, ділової активності та іншими аспектами діяльності підприємства.

Управління фінансовою стійкістю підприємства – система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, які, у свою чергу, пов'язані із забезпеченням такого стану активів і фінансових ресурсів, їх формуванням і розподілом, який би дозволив підприємству розвиватися на основі збільшення прибутку з капіталом зберігаючи кредито- та платоспроможність, а також підтримуючи та забезпечуючи його фінансову рівновагу.

Актуальність даної теми кваліфікаційної роботи полягає в тому, що питання фінансової стійкості підприємства останні роки є предметом сучасних досліджень у сфері науки. Аналіз розробок у даній сфері дозволяє зробити висновок, що дослідження зосереджені лише на окремих напрямках. Тому, важливо мати індивідуальний підхід до даного питання, враховуючи специфіку діяльності, напрями розвитку та фінансовий потенціал даного підприємства.

Вагомий внесок стосовно даної теми належить таким вченим як Н.В. Алексеєнко, М.Д. Білик, С.Н. Анохін, В.З. Бугай, І.О. Бланк, А.І. Бурда, О.Є. Журавльова, А.В. Василенко, А.М. Поддєрьогін, Г.О. Крамаренко, Г.В. Савицька, А.Д. Шеремет та інші.

На сьогоднішній день основною причиною актуальності управління фінансовою стійкістю підприємства, з одного боку, є необхідність вдосконалення процесів управління на всіх рівнях, а з іншого – те, що потреба в управлінні фінансовою стійкістю на вітчизняних підприємствах не підкріплена відповідним теоретичним та практичним матеріалом. Актуальність даного напрямку досліджень

зумовлена потребою підприємств у вдосконаленні управління фінансово-господарською діяльністю на основі управління їх фінансовою стійкістю.

Мета роботи: аналіз теоретико-методичних та організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення фінансової стійкості підприємства.

Завдання дослідження, які поставлені та вирішені для досягнення мети роботи:

- розглянути теоретико-методичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства;
- провести аналіз показників фінансового стану підприємства та діагностику ймовірності банкрутства (на прикладі АТ «Укрпошта»);
- визначити шляхи покращення фінансової стійкості підприємства (на прикладі АТ «Укрпошта»).

Об'єкт дослідження – процес управління фінансовою стійкістю підприємства.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та практичні засади процесу управління фінансовою стійкістю як чинника впливу на ефективність функціонування фінансової системи підприємства (на прикладі АТ «Укрпошта»).

Методи дослідження: абстрактно-логічний, порівняльного та системного аналізу, конкретизації, спостереження, коефіцієнтний, вертикальний (структурний) і горизонтальний (часовий) фінансовий аналіз.

Інформаційна основа дослідження: матеріали вітчизняних та зарубіжних вчених, у яких розглянуто сучасні наукові погляди на питання фінансової стійкості підприємств, дані фінансової звітності АТ «Укрпошта», матеріали періодичних видань, методичні вказівки.

Структура роботи. Основна частина роботи складається з трьох розділів. У першому розділі розглянуто сутність та значення фінансової стійкості підприємства, досліджено особливості управління фінансовою стійкістю підприємства в сучасних умовах, визначено фактори, які впливають на фінансову стійкість підприємства, розглянуто етапи процесу управління фінансовою стійкістю

підприємства та проведено аналіз інтересу до питань фінансової стійкості, фінансової стабільності та економічної стійкості в Україні та світовому масштабі за останні 5 років за допомогою програмного компоненту Google Trends. Визначено методи, які найчастіше використовуються при оцінці фінансової стійкості, та розглянуто шкалу фінансової стійкості на основі моделі модифікованого балансу.

У другому розділі розраховано показники аналізу фінансового стану підприємства (аналізи ліквідності та платоспроможності майна, виконання «золотого правила економіки», ділової активності, майнового стану, рентабельності та ймовірності банкрутства підприємства). Наведені результати розрахунків показників та рекомендації щодо їх аналізу.

У третьому розділі запропоновано заходи щодо покращення фінансової стійкості підприємства та стабілізації фінансового стану на прикладі АТ «Укрпошта».

Повний обсяг роботи становить 65 сторінок, зокрема 47 сторінки основного тексту, 18 таблиць, 6 рисунків та список літератури з 35 найменувань.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність фінансової стійкості підприємств та фактори її формування

Зараз підприємства працюють у складних умовах, що супроводжуються існуванням різноманітних ризиків, навколишнє середовище дуже мінливе, а майбутня ситуація вкрай невизначена. Умови, за яких можуть розвиватися події, залежать від різних сценаріїв. Це вимагає максимальної мобілізації існуючих ресурсів, здатності адаптуватися до поточної нової ситуації, повної гнучкості в прийнятті рішень, а також формулювання та реалізації ефективних стратегій розвитку, особливо фінансових стратегій.

У цьому контексті зростає важливість забезпечення належної фінансової стійкості підприємства, що є необхідною передумовою для постійного виконання всіх напрямків діяльності юридичної особи, прибутковості її роботи, формування позитивного іміджу серед партнерів, забезпечення досягнення сталого розвитку, здатності залучати необхідні інвестиції та кваліфікованого персоналу і динамічно розвиватися відповідно до інноваційних засад.

У вітчизняній та закордонній практиці немає єдиного підходу до тлумачення сутності поняття «фінансова стійкість підприємства». Їх існує багато, вони висвітлюють різні сторони поняття і, зазвичай, доповнюють один одного. Поява нових визначень обумовлено розвитком науки у сфері економіки внаслідок зміни економічних відносин. Інколи вчені ототожнюють поняття «фінансова стійкість», «фінансова стабільність», «економічна стійкість», або вказують, що ці поняття потрібно розмежовувати, хоча в трактуваннях надають їм економічно схожого змісту, або навіть ідентичного.

Аналіз інтересу до питань «фінансова стійкість» («financial stability») та «економічна стійкість» («economic stability») підтверджують результати дослідження кількості пошукових запитів в мережі інтернет за відповідною

тематикою в пошуковій системі. Даний аналіз було проведено за допомогою засобів програмного компоненту Google Trends (див. рис. 1.1 і 1.2), який дозволяє користувачам дізнатися про популярність будь-якого запиту або події в певній області та за будь-який період часу.

Результати, наведені на рисунку 1.1 демонструють, що у світовому масштабі за останні 5 років спостерігався більший інтерес до питання фінансової стійкості («financial stability»).

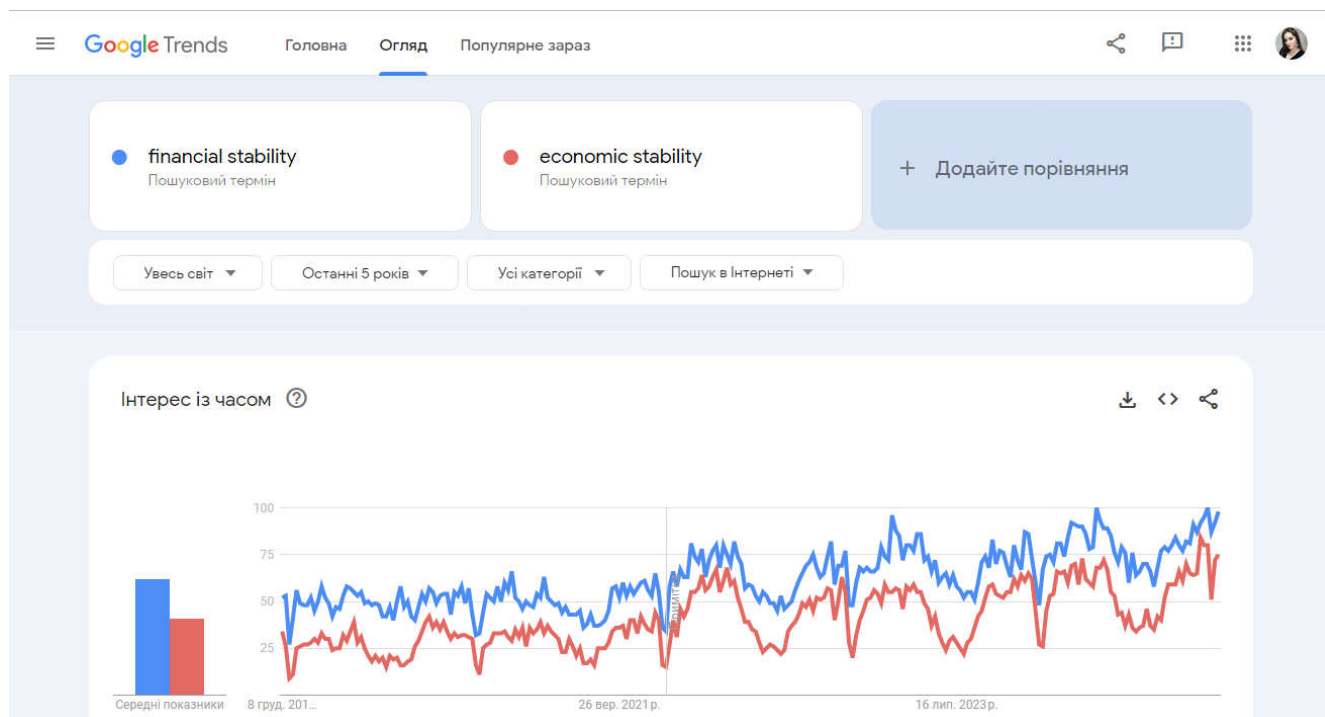

Рисунок 1.1 – Наявність інтересу до питань «фінансова стійкість» («financial stability») та «економічна стійкість» («economic stability») у світовому масштабі за останні 5 років

Джерело: побудовано автором

Проаналізувавши рисунок 1.2, можемо побачити, що в Україні за такий самий проміжок часу загалом також був наявний більший інтерес до терміну «фінансова стійкість». Станом на грудень 2019 рік був пік популярності даного терміну. Інтерес до поняття «економічна стійкість» був лише у січні 2023 року, де даний показник склав 60, що вказує на те, що популярність терміну була трохи вище середнього. За весь інший період інтерес дорівнював нулю, що говорить про те, що було замало даних про цей термін в мережі інтернет.

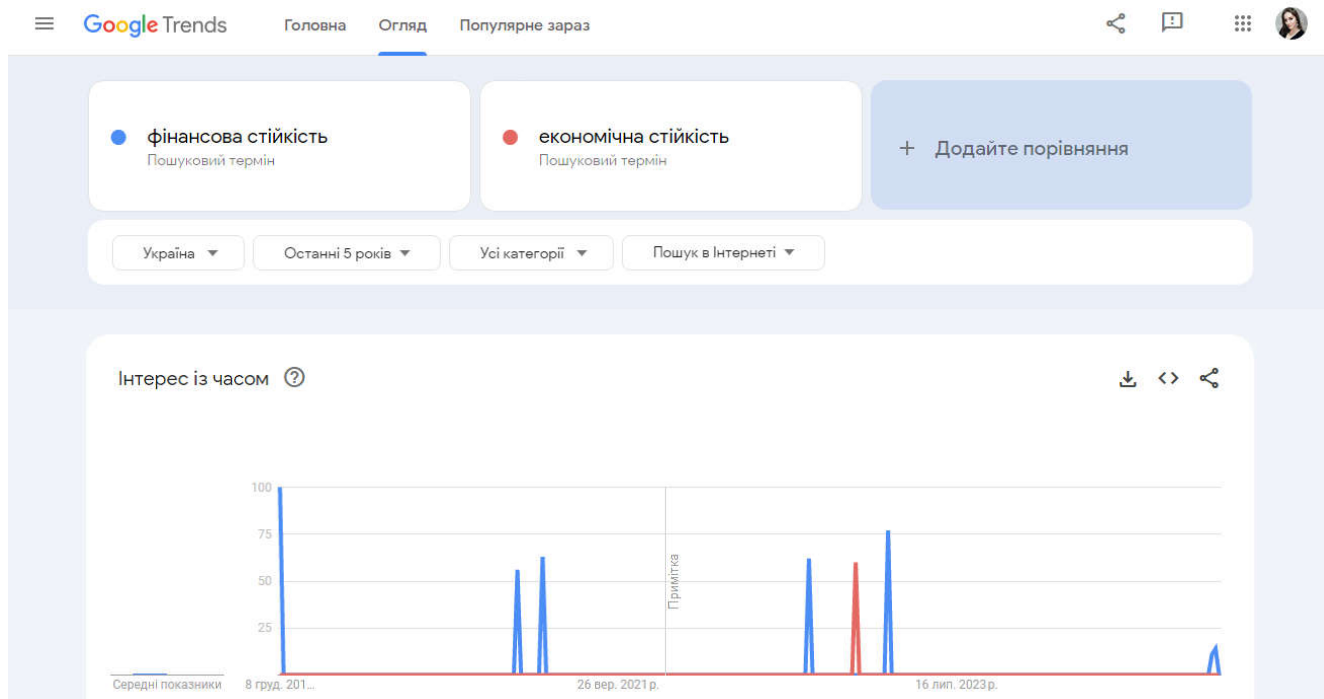

Рисунок 1.2 – Наявність інтересу до питань «фінансова стійкість», «фінансова стабільність» та «економічна стійкість» в Україні за останні 5 років

Джерело: побудовано автором

Чітке розуміння сутності поняття «фінансова стійкість підприємства» потрібне для того, щоб напрацьовувати успішні та ефективні механізми управління нею.

Проаналізувавши джерела літератури (див. табл. 1.1), було визначено сутність поняття «фінансова стійкість підприємства», після чого запропоновано власне його трактування.

З досвіду вчених ми виділили головні напрями визначення поняття «фінансова стійкість підприємства», а саме:

- як стан підприємства або ресурсів;
- як рівновага або здатність повертатися до неї;
- як здатність підприємства (системи);
- як комплекс складників.

Таблиця 1.1 – Науково-методичні підходи до визначення поняття «фінансова стійкість підприємства»

Автор	Поняття «фінансова стійкість підприємства»
1) як стан підприємства або ресурсів	
Н.В. Алексеєнко	«стан його матеріальних, економічних і трудових ресурсів їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу за збереження платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризиків» [35].
О.М. Зайцев	«такий стан підприємства, при якому зберігається здатність ефективного функціонування та стабільного прогресивного розвитку при негативних впливах зовнішнього середовища» [35].
2) як здатність підприємства (системи)	
О. Чікіна	«здатність підприємства під впливом різних факторів продовжувати функціонувати з достатньою ефективністю. В іншому випадку підприємство виявляється нестійким і не здатним до розвитку» [35].
В.Л. Іванов	«здатність економічної системи не відхилятися від свого стану (статистичного або динамічного) за різних внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих впливів за рахунок ефективного формування і використання фінансових, виробничих і організаційних механізмів» [35].
3) як рівновага або здатність повертатися до неї	
С.Н. Анохін	«рівноважний стан промислового підприємства, при якому економічні й управлінські рішення здатні регулювати основні чинники стійкого положення підприємства: управління, виробництва, фінансів, персоналу та стратегії в заданих межах ризику» [35].
О.М. Колодізєв, К.М. Нужний	«це стан рівноваги або здатність повертатися у цей стан відкритої соціально-економічної системи (підприємство)» [2].
Ю.А. Сімах	«потенційні можливості підприємства повернутися у стан рівноваги, в якому підприємство має позитивну динаміку функціонування або не виходить за межі встановлених границь» [35].
4) як комплекс складників	
О.В. Арєф'єва, Д.М. Городянська	«сукупність взаємозумовлених та взаємопов'язаних складників, які за будь-яких умов забезпечують здатність до ведення діяльності підприємств, запас ресурсів (ресурсного потенціалу) та збалансований процес функціонування» [35].
К.Г. Малінін	«адекватність системи середовищу, як зовнішньому, так і внутрішньому, що передбачає знаходження параметрів системи в деякому допустимому колі, що забезпечує її функціонування і розвиток» [30].
А.І. Бурда	«системне явище, яке виступає індикатором відхилень від потенційно можливого конкурентного стану на певному етапі життєдіяльності підприємства» [30].

Джерело: складено автором

Проте, у деяких вчених інша позиція стосовно даного поняття. Так, О.Є. Журавльова стверджує, що «фінансова стійкість проявляється у оптимальній структурі капіталу, що забезпечується домінуючою часткою власного капіталу в загальному обсязі авансованого в підприємство капіталу, що дає змогу

підтримувати фінансову незалежність від зовнішніх кредиторів та забезпечити безперервний виробничо-господарський процес» [11].

М.Я. Коробов розглядає фінансову стійкість як «відповідність параметрів діяльності підприємства та розміщення його фінансових ресурсів критеріям позитивної характеристики фінансового стану, що формується під впливом рентабельності» [33].

І.Г. Ловінська зазначає, що «фінансова стійкість являє собою певний стан рахунків підприємства, що гарантує його постійну платоспроможність» [11]. На нашу думку, запропоноване визначення є недостатнім для всебічної оцінки ефективності діяльності підприємства.

Г.О. Крамаренко та Чорна О. Є визначають фінансову стійкість як «платоспроможність у часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власним і позиковим капіталами» [11].

На нашу думку, фінансова стійкість є комплексним поняттям, яке відображає стійкий фінансовий стан підприємства, яке ефективно формує, розподіляє та використовує фінансові ресурси, забезпечуючи фінансову автономію, дохідність та рентабельність, розвиток діяльності на поточний і майбутній періоди. У процесі виробничої та фінансово-інвестиційної діяльності фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик.

На фінансову стійкість підприємства впливають різні фактори, які частково чи повністю залежать від підприємства. Загальної класифікації факторів, які впливають на фінансову стійкість, немає, адже багато джерел надають різні класифікації цих факторів. Також в економічній літературі не виокремлено загальної класифікації факторів, які впливають на фінансову стійкість підприємства, і різні автори використовують різні підходи до їх класифікації [18].

Класифікація факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства наведена у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Класифікація факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства

Автори	Групи факторів (чинників)
В.В. Хачатрян, Л.С. Усова	– зовнішні; – внутрішні
В.І. Оспіщев, І.В. Нагорна	– економічні; – науково-технічний прогрес; – фінансові; – соціально-політичні; – демографічні.
М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Питуляк, Н.Ю. Невмержицька	– чинники першого рівня (базові); – чинники другого рівня (похідні): зовнішні, внутрішні; – чинники третього рівня (деталізуючі).
Є.В. Мних, Н.С. Барабаш	– за місцем виникнення; – за масштабом впливу; – за структурою; – за можливістю прогнозування; – за важливістю результату; – за ступенем впливу на діяльність підприємства; – за часом; – за ймовірністю реалізації.
І.О. Бланк	– чинники, що пов'язані з операційною діяльністю; – чинники, що пов'язані з інвестиційною діяльністю; – чинники, що пов'язані з фінансовою діяльністю.

Джерело: складено автором на основі [8]

Проаналізувавши думки інших авторів, виділимо такі внутрішні фактори впливу на фінансову стійкість підприємства [31]:

- а) галузева належність суб'єкта господарювання;
- б) структура продукції (послуг), що випускається, її частка в загальному платоспроможному попиті;
- в) розмір сплаченого статутного капіталу;
- г) розмір і структура витрат, їх динаміка у порівнянні з прибутком;
- д) стан майна і фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви.

Зовнішніми факторами впливу на фінансову стійкість є [14]:

- а) економічні умови господарювання;
- б) політична стабільність;
- в) техніка і технологія;

- г) платоспроможний попит споживачів;
- д) економічна і фінансово-кредитна законодавча база;
- е) соціальна і екологічна ситуація в суспільстві;
- ж) податкова політика;
- з) рівень конкурентної боротьби;
- и) розвиток фінансового і страхового ринку.

Беручи до уваги ці фактори, робимо висновок, що підприємства можуть лише безпосередньо керувати внутрішніми факторами, які впливають на фінансову стабільність. Саме тому цій групі факторів слід приділяти максимальну увагу, оскільки забезпечення оптимального співвідношення постійних і змінних витрат, ефективне управління необоротними активами, вибір виду діяльності та структури продукту, впровадження нових технологічних моделей, забезпечення надійної структури капіталу, правильний вибір стратегії і тактики управління фінансових ресурсів і прибутків і забезпечення випуску конкурентоспроможної продукції, дослідження і розробка можливих шляхів розвитку фінансів компанії в майбутньому – фактори, які повністю або частково залежать від компанії.

Економічні, політичні, фінансові, екологічні та соціальні чинники мають найбільший вплив на фінансову стійкість компанії. Вони можуть призвести до виникнення кризових явищ, банкрутства та ліквідації підприємства. Слід зазначити, що на сучасному етапі економічного розвитку України фінансова стійкість багатьох компаній суттєво погіршилася. Його головними чинниками стали військові дії, що призвели до фінансово-економічної кризи в Україні, нестабільності державної податкової та кредитної політики, а також зростанню інфляції.

Виходячи з систематизації методики визначення фінансової стійкості підприємств, можна сказати, що найбільш точне і повне визначення фінансової стійкості є властивість, відображена підприємством взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів.

Існуючі умови господарювання з високим рівнем економічної невизначеності, забезпечення довгострокової фінансової стійкості підприємства та досягнення стратегічних цілей у сфері фінансів неможливі без [24]:

- а) створення ефективної системи стратегічного фінансового менеджменту, невід'ємним елементом якого є механізми та системи управління ризиками зниження фінансової стійкості;
- б) мінімізації негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства;
- в) створення передумов ефективної реалізації запланованих дій.

Тому для досягнення потрібного рівня фінансової стійкості необхідно ефективно нею управляти. Позитивне значення показника фінансової стійкості є основою нормальної роботи підприємств та поступового зростання економічного потенціалу. Управління фінансовою стійкістю – одне із головних елементів корпоративного фінансового менеджменту та необхідна передумова стабільного розвитку компанії загалом. Основна мета цього типу управління – забезпечити фінансову безпеку і стабільність поточної та майбутньої діяльності, а також розвиток компанії, а в кінцевому підсумку – максимізувати її ринкову вартість.

1.2 Управління фінансовою стійкістю підприємства та етапи її забезпечення

Управління фінансовою стійкістю підприємства є системою принципів та методів розроблення і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням постійного зростання прибутку, збереженням платоспроможності і кредитоспроможності, підтриманням фінансової рівноваги [13].

Основна мета управління полягає у забезпеченні фінансової стабільності підприємства в поточному та перспективному періодах, що в кінцевому підсумку сприяє підвищенню його ринкової вартості. Для цього необхідно вирішувати такі

завдання: підтримувати оптимальну структуру активів і капіталу, забезпечувати постійну платоспроможність та кредитоспроможність і збалансованість грошових потоків.

Процес управління фінансовою стійкістю підприємства можна розглядати як постійний цикл, який включає кілька етапів. Спочатку проводиться ретельний аналіз фінансового стану підприємства, щоб визначити його поточну стійкість та виявити фактори, які на неї впливають. На основі отриманих даних розробляється стратегія, спрямована на підтримку або підвищення фінансової стійкості.

Процес управління фінансовою стійкістю підприємства складається з кількох послідовних етапів, а саме [21]:

- а) визначення цілей, суб'єктів та об'єктів управління;
- б) виявлення елементів об'єкта управління;
- в) визначення методів впливу на чинники управління;
- г) розроблення стратегії забезпечення фінансової стійкості підприємств;
- д) реалізація стратегії;
- е) моніторинг.

Загалом, ця схема відображає циклічний процес управління фінансовою стійкістю підприємства, який передбачає постійний моніторинг, аналіз і коригування стратегії.

На першому етапі необхідно визначити: ціль управління, спрямовану на досягнення належного рівня фінансової стійкості, завдання, що впливають із поставленої мети, а також об'єкт та суб'єкт управління.

На другому етапі необхідно оцінити фінансовий стан підприємства та рівень фінансової стійкості, використовуючи різні підходи, такі як:

- коефіцієнтний: порівняння відносних показників з нормативними;
- агрегатний: аналіз абсолютних показників фінансової стійкості;
- маржинальний: розрахунок маржинального доходу та оцінка запасу стійкості;
- балансовий підхід: оцінка фінансової стійкості за допомогою балансової моделі;

- бальний підхід: визначення рівня стійкості за допомогою балів;
- інтегральний: розрахунок інтегрального показника для оцінки ступеня фінансової стійкості;
- матричний: аналіз структури активів і достатності джерел їх фінансування;
- факторний: оцінка впливу окремих факторів на фінансову стійкість, використовуючи методи елімінування.

Підприємство може комбінувати підходи залежно від своїх цілей та специфіки дослідження, використовуючи індивідуально підібрані критерії для оцінки стану фінансової стійкості.

Показниками, які можуть входити в дану систему є [10]:

- а) коефіцієнт фінансової залежності;
- б) коефіцієнт автономії;
- в) коефіцієнт заборгованості;
- г) коефіцієнт концентрації залученого капіталу;
- д) коефіцієнт маневреності власних коштів;
- е) коефіцієнт фінансового левериджу та інші.

На третьому етапі важливо аналізувати фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства та діяльність підприємства загалом.

Чинники, які впливають на фінансову стійкість, класифікують за такими критеріями [28]:

- а) за часом: короткострокові, періодичні, постійні;
- б) за місцем виникнення: зовнішні та внутрішні;
- в) за структурою: прості, складні;
- г) за важливістю результату: основні, другорядні;
- д) за масштабами впливу: одноосібні, багатоосібні;
- е) за ступенем впливу на діяльність підприємства: нейтральні, позитивні, негативні;
- ж) за можливістю прогнозування: прогнозовані, умовно прогнозовані;
- з) за ймовірністю реалізації: високі, середні, малі.

При розробці стратегій протидії зовнішнім впливам ключовим є

класифікація за місцем виникнення потенційних загроз.

До зовнішніх чинників можна віднести: стан ринкового середовища; економічні, політично-правові, демографічні, технологічні та інші чинники (форс-мажори, стихійні лиха).

Внутрішні чинники, які впливають на фінансову стійкість підприємства за місцем виникнення потенційних загроз описані на рисунку 1.3.

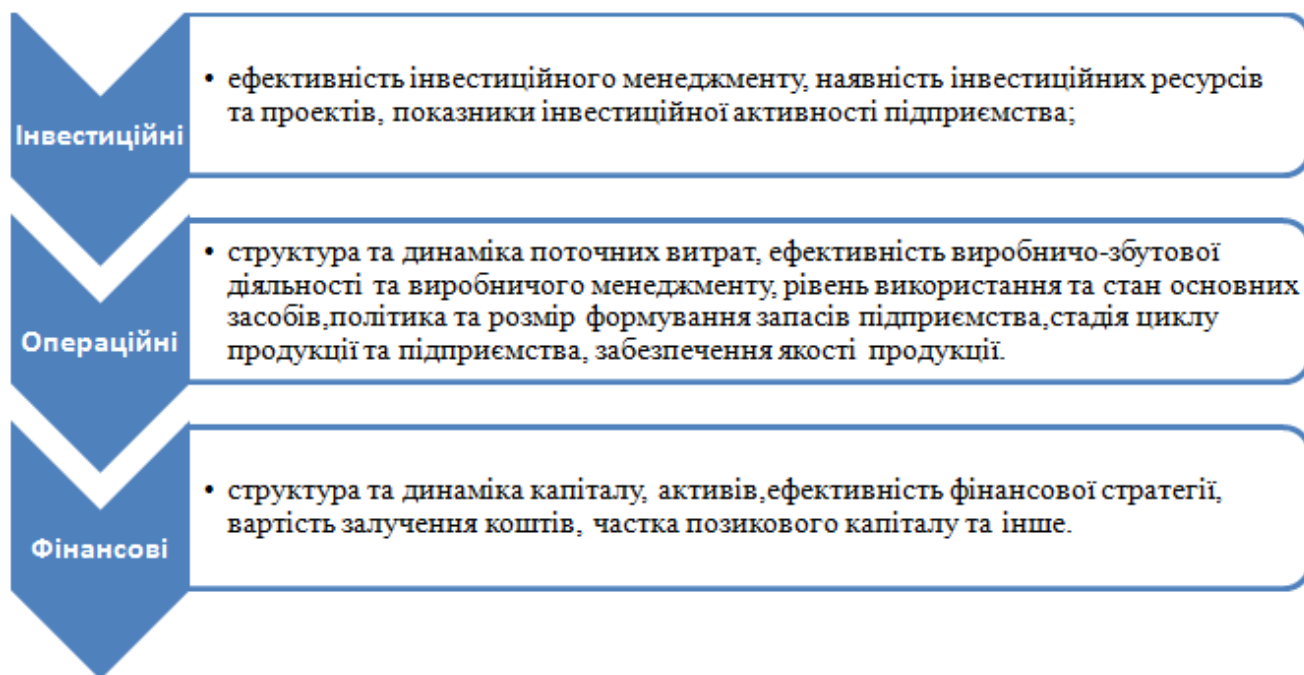

Рисунок 1.3 – Внутрішні чинники, які впливають на фінансову стійкість підприємства за місцем виникнення потенційних загроз

Джерело: побудовано автором

Зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства, мають різні механізми впливу та вимагають від підприємства різних підходів до реагування.

Зовнішні чинники є незалежними від діяльності підприємства, оскільки їхній вплив обумовлений особливостями державного регулювання та загальними економічними умовами. Тому важливо приділяти їм підвищену увагу, щоб своєчасно адаптуватися до можливих змін. Внутрішні чинники, навпаки, знаходяться під прямим контролем підприємства. Їх аналіз і врахування мають

ключове значення для формування ефективної стратегії розвитку. Одними з найважливіших внутрішніх чинників є структура та склад активів і фінансових ресурсів підприємства.

На четвертому етапі визначаються інструменти управління, що включають методи, засоби, способи здійснення та важелі, необхідні для досягнення цілей.

Під час п'ятого етапу розробляється стратегія забезпечення фінансової стійкості, яка передбачає планування заходів для протидії зовнішнім і внутрішнім ризикам, а також підтримання необхідного рівня стійкості.

Шостий етап стосується реалізації плану визначених заходів і постійного моніторингу ефективності стратегії управління фінансовою стійкістю підприємства. Це дозволяє вчасно виявляти відхилення від стратегії скорегувати дії.

На кожному етапі управління необхідно використовувати відповідні інструменти, які сприятимуть досягненню поставлених цілей. Визначення цих інструментів є важливим для забезпечення ефективності всієї системи управління фінансовою стійкістю.

Типи фінансової стійкості можуть класифікуватися за різними критеріями, зокрема за: часом проведення оцінки, рівнем забезпечення запасів джерелами фінансування, проявами у часі або загальним фінансовим станом підприємства.

Підсумовуючи, фінансова стійкість – це здатність підприємства здійснювати свою діяльність в напрямку розвитку, при цьому зберігати рівновагу власних активів і пасивів у середовищі, яке постійно змінюється [17].

Для забезпечення стабільного фінансового становища необхідно дотримуватися системного підходу до управління фінансовою стійкістю, який охоплює такі ключові етапи: постановку цілей і завдань, оцінку поточного стану, дослідження чинників впливу, вибір інструментів управління, розробку стратегії забезпечення стійкості та її подальше впровадження

1.3 Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства

Забезпечення фінансової стійкості є однією з ключових проблем, з якими стикаються підприємства в сучасному бізнес-середовищі. В свою чергу, діагностика фінансової стійкості підприємства є важливою складовою її забезпечення і являє собою комплексний аналіз фінансових показників та коефіцієнтів, який дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства, виявити його потенційні проблеми, а також розробити ефективні стратегії і рішення, спрямовані на підтримку й зміцнення фінансової стійкості підприємства в цілому [26].

Існує кілька методів оцінки фінансової стійкості, які найчастіше використовуються, серед яких: аналіз грошових потоків, аналіз коефіцієнтів, галузевий аналіз, кредитний аналіз та фінансове прогнозування.

Аналіз грошових потоків дозволяє визначити здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання, аналізуючи надходження і витрати коштів. Це включає оцінку операційного, інвестиційного та фінансового грошового потоку. Позитивний грошовий потік є ознакою фінансової стабільності, тоді як негативний сигналізує про можливі труднощі з покриттям зобов'язань.

Аналіз коефіцієнтів включає розрахунок різноманітних фінансових показників на основі звітності підприємства, таких як баланс і звіт про фінансові результати. Ці показники дають змогу оцінити фінансовий стан, ліквідність і прибутковість. До найбільш поширених коефіцієнтів належать співвідношення боргу до власного капіталу, рентабельність капіталу, коефіцієнти швидкої і поточної ліквідності.

Галузевий аналіз передбачає порівняння фінансових показників компанії з іншими підприємствами в галузі та оцінку ризиків і тенденцій, які можуть впливати на діяльність компанії.

Кредитний аналіз передбачає оцінку кредитоспроможності підприємства на основі його рейтингу, кредитної історії та інших факторів. Високий кредитний

рейтинг свідчить про низький ризик, тоді як низький сигналізує про високий рівень ризику.

Фінансове прогнозування дозволяє оцінити майбутні перспективи компанії, враховуючи різні сценарії. Воно враховує ринкові умови, ризики та очікуваний розвиток бізнесу.

Для отримання повної картини фінансового стану компанії доцільно комбінувати методи. Це забезпечує ширший погляд на фінансову стійкість підприємства, дозволяючи приймати більш обґрунтовані стратегічні рішення.

У процесі оцінки фінансової стійкості підприємства важливо почати з перевірки його фінансової звітності, яка включає баланс, звіт про прибутки та збитки і звіт про рух грошових коштів. Ці дані дозволяють оцінити ліквідність, платоспроможність і прибутковість.

Далі слід проаналізувати фінансові показники, які надають детальну інформацію про ключові аспекти фінансового стану компанії, такі як співвідношення боргу до власного капіталу, рентабельність капіталу і поточний коефіцієнт. Це дозволяє краще зрозуміти ефективність діяльності підприємства.

Наступним кроком є оцінка грошових потоків, яка демонструє здатність компанії генерувати кошти для покриття витрат, виплати дивідендів і реалізації інвестицій. Позитивний грошовий потік свідчить про стабільність, тоді як негативний вказує на фінансові проблеми.

Завершальним етапом є SWOT-аналіз, який допомагає виявити сильні та слабкі сторони, а також можливості і загрози для підприємства. Це дозволяє краще зрозуміти його фінансову стабільність і визначити потенційні ризики.

Отже, для визначення стійкості компанії необхідно проаналізувати її фінансову звітність, оцінити ключові показники, грошові потоки та виконати SWOT-аналіз. Ці дії дають змогу отримати повне уявлення про фінансовий стан організації та приймати виважені рішення щодо її подальшого розвитку.

Рівень бажаної фінансової стійкості кожне підприємство встановлює самостійно, орієнтуючись на власні потреби та можливості в конкретний період. Цей рівень визначається з урахуванням вибраного методу оцінки фінансової

стійкості, наприклад, це може бути використання модифікованого балансу (див. табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Шкала фінансової стійкості на основі моделі модифікованого балансу

Шкала фінансової стійкості		Умовні позначення
Загальна	Диференційована	
Фінансова стійкість	<i>Ідеальна стійкість</i> $НМ_A < ВК < ЕА$ $НМ_{ФА} < I_{ФС} < ФА$	$НМ_A$ – немобільні активи; $ВК$ – власний капітал; $ЕА$ – економічні активи; $НМ_{ФА}$ – немобільні фінансові активи; $I_{ФС}$ – індикатор фінансової стійкості; $ФА$ – фінансові активи; $НФА$ – не фінансові активи; $М_{ФА}$ – мобільні фінансові активи; $ПК$ – позиковий капітал; I_B – індикатор фінансової безпеки; $НЛ_{НФА}$ – неліквідні не фінансові активи; $ЛНФА$ – ліквідні не фінансові (поточні) активи; $I_{П}$ – індикатор платоспроможності.
	<i>Достатня стійкість</i> $0 < НФА < ВК < НМ_A$ $0 < I_{ФС} < НМ_{ФА}$	
Фінансова рівновага	$I_{ФС} = 0$; $I_{ФС} = ВК - НФА$ $I_{П} < 0$; $I_{П} = М_{ФА} - ПК$ $I_B > 0$; $I_B = ВК - НЛ_{НФА}$	
Фінансова нестійкість	<i>Напруженість</i> $0 < НЛ_{НМФ} < ВК < НФА$ $-ЛН_{ФА} < I_{ФС} < 0$	
	<i>Зона ризику</i> $0 < ВК < НЛ_{НФА}$ $-НФА < I_{ФС} < -ЛН_{ФА}$	

Джерело: складено автором на основі [4]

Фінансова стабільність характеризує стан підприємства, коли воно має надійне фінансову ситуацію та може виконувати свої зобов'язання у довгостроковій перспективі. Стабільне підприємство генерує достатній дохід для покриття своїх витрат, погашення заборгованості, виплати дивідендів і реінвестування в бізнес. Така ситуація також свідчить про низький ризик проблем із платежами чи банкрутства.

Фінансова рівновага означає гармонійне співвідношення між борговим і власним фінансуванням. Оптимальна структура капіталу дозволяє підприємству отримувати дохід від використання позикових коштів, зберігаючи низький рівень фінансових ризиків. Це сприяє довгостроковій фінансовій стабільності, забезпечуючи доступ до джерел фінансування для подальшого зростання і розвитку.

У свою чергу, фінансова нестабільність виникає, коли підприємство знаходиться у скрутному фінансовому становищі та стикається з підвищеними

ризиками. Це може проявлятися у неспроможності погасити борги, дефіциті грошових коштів або загрозі банкрутства. Причинами такої ситуації можуть бути недоліки в управлінні фінансами, надмірна заборгованість, зниження доходів чи несприятливі економічні умови. Наслідком фінансової нестабільності є труднощі з доступом до фінансування, втрата довіри з боку інвесторів і проблеми у забезпеченні стабільності операційної діяльності.

Отже, фінансові стабільність, рівновага та нестабільність відображають три різні стани, у яких може перебувати підприємство. Перші два є бажаними для забезпечення сталого розвитку, тоді як фінансова нестабільність потребує своєчасних дій з боку фінансового менеджменту для її усунення. Ефективні стратегії управління фінансами відіграють вирішальну роль у досягненні фінансової стабільності та уникненні кризових ситуацій.

2 АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ДІАГНОСТИКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА (НА ПРИКЛАДІ АТ «УКРПОШТА»)

2.1 Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Використаємо фінансову звітність АТ «Укрпошта» для аналізу показників фінансового стану підприємства. Укрпошта є державним підприємством, яке надає поштові, логістичні, фінансові та інші послуги. Хоча в сегменті традиційної пошти вона має статус монополіста, в інших сферах її діяльності вона стикається з конкуренцією. Наприклад, у сегменті логістики та кур'єрських послуг, конкурентами для АТ «Укрпошта» виступають: Нова Пошта, Meest Express, Justin, Delivery, SAT. Тому аналіз фінансової стійкості підприємства, особливо такого великого як Укрпошта, має критичне значення для управління його діяльністю та запобігання ризикам банкрутства.

На основі даних Балансу та Звіту про фінансові результати (додаток А) дослідимо особливості формування чистого фінансового результату (прибутку/збитку) АТ «Укрпошта» за аналізований період (2019-2023 рр.) та динаміку зміни основних показників фінансової звітності.

Дані проведеного аналізу свідчать про те, що за аналізований період АТ «Укрпошта» була прибутковою у 2019-2021 рр., коли прибуток складав 405 357 тис. грн., 183 582 тис. грн. та 161 240 тис. грн. відповідно. Станом на 2022 рік сума збитку склала 1 258 089 тис. грн., у 2023 р.– 796 261 тис. грн., що на 461 728 тис. грн. менше порівняно з попереднім періодом.

В 2019 році сумарний обсяг чистого доходу склав 7 777 843 тис. грн. В 2023 році сумарний обсяг чистого доходу збільшився на 3 803 268 тис. грн. або на 48,9 % порівняно з 2019 р. Приріст обсягу наданих товарів та послуг позитивно впливає на фінансове становище підприємства, збільшує його частку ринку. На кінець 2023 року сумарний обсяг чистого доходу становив 11 581 111 тис. грн.

В 2023 році приріст собівартості продукції перевищує приріст виручки на 12,64 % порівняно з базисним роком. Це негативна тенденція, яка вказує на те, що у підприємства недостатньо коштів для здійснення інших витрат. Сума собівартості реалізованої продукції за аналізований період мала тенденцію до зменшення на 4 059 571 тис. грн. або 61,54%.

В 2019 році сума валового прибутку становила 1 180 886 тис. грн. В 2020 році сума валового прибутку зросла на 464 557 тис. грн. і склала 1 645 443 тис. грн., а в останньому зменшилась до 924 583 тис. грн. За 2019-2023 рр. сума валового прибутку зросла на 256 303 тис. грн. У загальному випадку позитивне значення показника свідчить про ефективний контроль за собівартістю продукції. Сума інших операційних доходів найменше значення мала у 2022 році та становила 179 762 тис. грн. Приріст обсягу показника склав -408 229 тис. грн. або -57,23%.

Питома вага адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат мала тенденцію до зменшення. У 2019 році сума адміністративних витрат становила -1 014 143 тис. грн. На кінець 2023 року сума управлінських витрат зменшилась на 415538 тис. грн. та становила -1 419 681 тис. грн. Спочатку, а саме у 2019 році, сума витрат на збут становила -188 026 тис. грн. Приріст витрат на збут становив у 2020 році 37,93 % в порівнянні з роком раніше. Витрати на збут вкрай необхідні для просування продукції, нарощування об'єму продажу. Наступного року спостерігається подальше зменшення суми витрат на збут на 47 982 тис. грн. або на 18,50 % в порівнянні з роком раніше. На кінець 2023 року сума комерційних витрат становила -281252 тис. грн., що на 93 226 тис. грн. або на 49,58% менше порівняно з 2019 роком. Сума інших операційних витрат станом на 2019 р. становила -190 374 тис. грн. У 2023 році питома вага склала -379 726 тис. грн., що на -189 352 тис. грн. або на 99,46 % менше ніж дані за 2019 рік.

В 2019 році сума фінансового результату від операційної діяльності, а саме прибутку, становила 501 654 тис. грн. Позитивне значення показника свідчить про ефективну основну діяльність підприємства, яка здатна генерувати прибуток. В

2021 році сума прибутку від операційної діяльності склала 171 652 тис. грн., що на 330 002 тис. грн. менше порівняно з базисним періодом. Станом на 2023 рік фінансовий результат від операційної діяльності мав негативне значення та склав –890 994 тис. грн., що на 1 392 648 тис. грн. менше порівняно з базисним періодом. Негативне значення показника означає низьку ефективність операційного процесу.

Станом на 2019 рік обсяг доходів від участі в інших операційних організаціях склав 91 419 тис. грн. У 2020 році цей показник почав зростати до 104 904 тис. грн., у 2021 р. зменшився до 94 517 тис. грн., а у 2023 р. зріс до 127 299 тис. грн., що на 35 880 тис. грн. або на 39,25 % більше порівняно з 2019 роком. Значення інших доходів коливається з року в рік. У 2019 р. це значення дорівнювало 2 579 тис. грн., у 2020 р. зросло на 89126 тис. грн., а у 2023 році зросло до 99216 тис. грн., що на 96637 тис. грн. більше порівняно з базисним роком. Сума фінансових витрат та інших витрат за аналізований період мала від'ємне значення та коливалася по рокам. Станом на 2020 рік сума фінансових витрат склала –114 569 тис. грн., що на 40 521 тис. грн. менше порівняно з попереднім, а у 2023 році зменшилась до –177 920 тис. грн. Приріст показника за аналізований період склав –103 872 тис. грн. або 140,28%. Інші витрати станом на 2023 р. становили –151 881 тис. грн., що на 129 490 тис. грн. або на 578,31 % менше порівняно з 2019 р. Негативне значення показника вказує на необхідність шукати шляхи зниження витрат і підвищення доходів підприємства.

У 2019 році сума прибутку до оподаткування склала 499 213 тис. грн., в 2021 р. – зменшилась на 295 590 тис. грн. або на 59,21 %. У 2023-2023 рр. можемо спостерігати збиток даного показника. Станом на 2023 р. сума зменшилась на 1 463 493 тис. грн. та склала –964 280 тис. грн. Значення показника поточного податку на прибуток коливається з року в рік. Витрати (доходи) з податку на прибуток коливалися по рокам. Найбільше значення спостерігається у 2022 році – 275 073 тис. грн., найменше – у 2019 р. (–93 856 тис. грн.). Приріст даного показника за аналізований період склав 261 775 тис. грн. або –278,91%.

Позитивний чистий фінансовий результат спостерігався в 2019-2021 рр., який склав 405 357 тис. грн., 183 582 тис. грн. та 161 240 тис. грн. З 2022 року ситуація змінюється і підприємство почало отримувати збиток. За 2023 рік сума чистого фінансового результату від діяльності підприємства склала –796 361 тис. грн., що на 461 728 тис. грн. більше порівняно з попереднім роком. Це негативне явище, яке свідчить про те, що підприємство діє неефективно і не в змозі генерувати прибуток для своїх інвесторів.

Аналіз рівня і динаміки показників АТ «Укрпошта», наведених у таблиці 2.1 говорить про те, що у звітному році загальна сума витрат має тенденцію до зростання, що, у свою чергу, може бути пов'язано із розширенням масштабів діяльності. Операційні витрати за 2019 рік склали 555 274 тис. грн., за 2023 рік – 1 122 506 тис. грн., що на 567 232 тис. грн. більше порівняно з базисним періодом.

Основну частку упродовж 2019-2023 рр. склали витрати на оплату праці, що пов'язано із збільшенням чисельності персоналу та збільшення ставки мінімальної заробітної платні в Україні. Їх сума за аналізований період зросла на 1 283 450 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції найбільше значення мала у 2022 р. –350 638 тис. грн., найменше – у 2021 р. (92 732 тис. грн.). Приріст показника склав 237 696 тис. грн. Витрати на соціальні заходи мали тенденцію до зростання з 1 105 498 тис. грн. до 1 300 245 тис. грн., що склало 194 747 тис. грн. Амортизація за аналізований період зросла на 427 773 тис. грн. Щодо інших операційних витрат, їх сума зростала до 2020 р. Так, у 2019 році, вони склали 1 252 050 тис. грн., станом на 2020 році – зросли на 1 185 010 тис. грн. та склали 2 437 060 тис. грн. У 2021 р. сума інших операційних витрат зменшилась до 1 784 579 тис. грн., а потім почала стрімко зростати до 2 398 839 тис. грн.

Проаналізуємо структуру витрат АТ «Укрпошта». Найбільшу питому вагу склали витрати на оплату праці. У 2019 р. та у 2023 р. їх частка становила 57,0%. Найбільшою вона була у 2019 р. (58,7%). Найбільша частка даного показника спостерігається у 2019 р. (58,7%), найменша – у 2022 р. (46,8%). Найменша питома вага спостерігається у показнику «Собівартість реалізованої продукції», який за період 2019-2023 рр. збільшився на 1,4%. У 2023 р. його частка склала

2,6%. Питома вага матеріальних витрат зросла на 1,8%. Частка відрахувань на соціальні заходи зменшилась на 3,6%, а питома вага амортизації зросла на 2,0% порівняно з базисним періодом. Що стосується інших операційних витрат, їх частка мала тенденцію до зростання на 10,2%.

Таблиця 2.1 – Склад та структура витрат підприємства за період 2019-23 рр.

Показник	Рік										Відхилення	
	2019		2020		2021		2022		2023		+/-	%
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
Собівартість реалізованої продукції	94895	1,2	96887	0,9	92732	1,0	350638	3,0	332591	2,6	237696	1,4
Матеріальні витрати	555274	7,0	742532	6,6	613175	6,6	942235	8,1	1122506	8,8	567232	1,8
Витрати на оплату праці	4691193	58,7	6194389	54,9	5280313	57,0	5469472	46,8	5974643	46,9	1283450	-11,8
Відрахування на соціальні заходи	1105498	13,8	1461785	12,9	1237219	13,3	1275354	10,9	1300245	10,2	194747	-3,6
Знос/ амортизація	290590	3,6	454092	4,0	354882	3,8	582986	5,0	718363	5,6	427773	2,0
Інші операційні витрати	1252050	15,7	2437060	21,6	1784579	19,3	3074363	26,3	3298839	25,9	2046789	10,2
Загальна сума витрат	7989500	100,0	11289858	100,0	9270168	100,0	11695048	100,0	12747187	100,0	4757687	0,0

Звіт про рух грошових коштів інформує про потоки грошових коштів підприємства. Його метою є надання користувачам правдивої, повної та неупередженої інформації, що стосуються змін у грошових потоках підприємства та їх еквівалентах за період, який звітується.

Грошові потоки класифікуються та відображаються у звіті на основі інвестиційної, операційної та фінансової діяльності.

Проаналізуємо дані з таблиці А.4 (додаток А). Чистий рух коштів від операційної діяльності по аналізованому підприємству склав у звітному періоді 2 455 674 тис. грн., що на 4 504 403 тис. грн. менше, ніж у 2019 році. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності на аналізованому підприємстві у 2023 році склав 312 173 тис. грн., що на 262 628 тис. грн. менше порівняно з 2019 р. Приріст даного показника склав +530,08%. Рух коштів у результаті фінансової діяльності

підприємства АТ «Укрпошта» за період 2019-2023 рр. зменшився на 230 781 тис. грн.

Чистий рух коштів за звітний період склав 2 343 810 тис. грн., що на 438 792 тис. грн. більше, ніж у базисному періоді. При цьому залишок коштів на початок року за аналізований період зріс на 1 285 107 тис. грн., а на кінець року дане збільшення склало 1 558 705 тис. грн.

2.2 Оцінка майнового стану підприємства

У таблиці 2.2 наведені основні показники майнового стану АТ «Укрпошта» за період 2019-2023 рр. Середньорічна вартість майна зросла на 3 595 598 тис. грн.. (або на 45,47%) за аналізований період, середньорічна вартість необоротних та оборотних активів зросла на 1 252 801 тис. грн. та 2 282 258 тис. грн. відповідно. Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів (або мобільності активів) за аналізований період підвищився на 0,16 або на 12,99% за рахунок зниження суми необоротних активів. Це вказує на те, що гнучкість підприємства підвищується, в 2023 році воно здатне більш оперативно відповідати на мінливі умови ринку. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів характеризує частку залишкової вартості основних засобів в активах. Даний показник визначається шляхом ділення залишкової середньорічної вартості основних засобів на середньорічну вартість майна підприємства. За аналізований період коефіцієнт залишається практично незмінним та зменшився лише на 0,07%.

Що стосується коефіцієнту вибуття, він демонструє частину виведених основних засобів внаслідок зносу або старіння. Даний показник зменшився на 0,12 (17,66%), що вказує на те, що у період застою економіки зменшуються темпи інноваційної діяльності. Коефіцієнт зносу характеризує рівень зносу основних засобів. Даний показник визначається як відношення суми зносу основних засобів до балансової вартості основних засобів. Зниження показника свідчить про

підвищення виробничого потенціалу підприємства. Оскільки значення коефіцієнтів менше 0,5, то основні засоби вважаються не зношеними. Коефіцієнт придатності характеризує ту частину вартості основних засобів, яка придатна до експлуатації. Чим більшим є значення коефіцієнту, тим новішими є його основні засоби. Отже, підприємство має оптимальний рівень даного коефіцієнту станом на 2019-23 рр. : 1,35; 1,37; 1,38; 1,43; 1,46 відповідно. Приріст склав 0,12 або 8,55%.

Таблиця 2.2 – Динаміка показників майнового стану АТ «Укрпошта»

Показник	Рік					Відхилення	
	2019	2020	2021	2022	2023	+, –	%
Середньорічна вартість майна, тис. грн.	7907355	9909463	10767634	9418683	11502953	3595598	45,47
Середньорічна вартість необоротних активів, тис. грн.	3571052	3630676	4327306	4451622	4823853	1252801	35,08
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	4336303	6180128	6364685	4893242	6618561	2282258	52,63
Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів	1,21	1,70	1,47	1,10	1,37	0,16	12,99
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	0,42	0,34	0,36	0,41	0,35	-0,07	-15,97
Коефіцієнт вибуття	0,65	0,63	0,62	0,57	0,54	-0,12	-17,66
Коефіцієнт зносу	-0,35	-0,37	-0,38	-0,43	-0,46	-0,12	33,16
Коефіцієнт придатності	1,35	1,37	1,38	1,43	1,46	0,12	8,55

2.3 Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства

Під ліквідністю балансу підприємства деякі автори розуміють «ступінь здатності підприємства здійснювати розрахунки по своїм короткостроковим зобов'язанням завдяки оборотним активам, які знаходяться в наявності у підприємства і миттєво можуть конвертуватися в гроші.» [7].

Активи за рівнем ліквідності поділяються на:

- найбільш ліквідні активи – зросли на 1 558 705 тис. грн. за 2019-23 рр.;
- активи, що швидко реалізуються – зросли на 395 602 тис. грн.;
- активи, що повільно реалізуються – зросли на 388 490 тис. грн.;
- активи, що важко реалізуються – зросли на 1 252 801 тис.

Пасиви за термінами погашення, у свою чергу, поділяються на:

- найбільш термінові пасиви – зросли на 941 835 тис. грн. за 2019–23 рр.;
- короткострокові пасиви – зросли на 3 740 550 тис. грн.;
- довгострокові пасиви – зросли на 841 446 тис. грн.;
- постійні пасиви – зменшились на 1 928 236 тис. грн.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо є таке співвідношення [9]:

$$A1 \geq П1, A2 \geq П2, A3 \geq П3, A4 \leq П4 \quad (2.1)$$

Якщо одна або декілька нерівностей системи мають протилежний знак, ліквідність балансу не може вважатися абсолютною.

Розрахунки, наведені в таблиці 2.3 свідчать про те, що АТ «Укрпошта» не є абсолютно ліквідним за період 2019-2023 рр. Станом на 2019-2023 рр. виконується лише перша нерівність $A1 > П1$ (3 675 137 тис. грн. > 3443 065 тис. грн.; 5 246 112 тис. грн. > 4 260 106 тис. грн.; 3 893 395 тис. грн. > 3 777 651 тис. грн.; 3 132 038 тис. грн. > 2 717 968 тис. грн.; 5 233 842 тис. грн. > 4 384 900 тис. грн. Дана ситуація говорить про те, що у підприємства достатньо найбільш ліквідних коштів для того, щоб виконувати свої термінові зобов'язання.

Якщо не виконується друга нерівність ($A2 > П2$), це вказує на проблеми підприємства з ліквідністю балансу, оскільки воно не має достатню кількість активів, що швидко реалізуються по відношенню до короткострокових зобов'язань, а також про те, що підприємство не може бути платоспроможним в майбутньому за умови своєчасних розрахунків з кредиторами та отримання коштів від продажу продукції в кредит.

Якщо не виконується третя нерівність ($A3 > П3$), то в майбутньому при надходженні грошових коштів від продажу та платежів в строк, підприємство не зможе бути платоспроможним на період, який рівний середнього терміну одного обороту оборотних коштів після дати складання балансу.

Якщо не виконується четверта нерівність ($A4 < П4$), то у підприємства відсутні власні оборотні кошти та про недотримання мінімальної умови

фінансової стійкості, адже позиковий капітал підприємства перевищує власні кошти.

В нашому випадку баланс є частково ліквідним, тобто визначити поточну чи перспективну ліквідність неможливо, оскільки її не існує.

Таблиця 2.3 – Ліквідність балансу АТ «Укрпошта» за 2019-23 рр., тис. грн.

Стаття	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення, +/-
Групування активів за рівнем ліквідності						
Найбільш ліквідні активи (А1)	3675137	5246112	3893395	3132038	5233842	1558705
Активи, що швидко реалізуються (А2)	344279	494421	538933	615089	739881	395602
Активи, що повільно реалізуються (А3)	316887	343159	498767	634836	705377	388490
Активи, що важко реалізуються (А4)	3571052	3630676	4327306	4451622	4823853	1252801
Групування пасивів за термінами погашення						
Найбільш термінові пасиви (П1)	3443065	4260106	3777651	2717968	4384900	941835
Короткострокові пасиви (П2)	1507754	2438247	3191596	4151589	5248304	3740550
Довгострокові пасиви (П3)	404864	628744	1120498	1129326	1246310	841446
Постійні пасиви (П4)	2551675	2582366	2677889	1419800	623439	-1928236
Надлишок/нестача активів для погашення зобов'язань						
А1-П1	232072	986006	115744	414070	848942	-
А2-П2	-1163475	-1943826	-2652663	-3536500	-4508423	-
А3-П3	-87977	-285585	-621731	-494490	-540933	-
А4-П4	1019377	1048310	1649417	3031822	4200414	-

Ліквідність підприємства – готовність та здатність суб'єкта господарювання виконувати свої зобов'язання в повному обсязі за рахунок активів [19].

Оцінка ліквідності підприємства виконується системою фінансових коефіцієнтів, які, у свою чергу, дозволяють зіставити вартість поточних активів з різним ступенем ліквідності з поточними зобов'язаннями. До них належать: коефіцієнт поточної ліквідності (покриття), швидкої ліквідності, абсолютної ліквідності та робочий капітал (ЧОК) (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Показники ліквідності підприємства за період 2019-2023 рр.

Показник	Рік					Відхилення	
	2019	2020	2021	2022	2023	+, -	%
Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття)	0,88	0,92	0,91	0,71	0,69	-0,189	-21,56
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,84	0,89	0,87	0,63	0,64	-0,197	-23,51
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,74	0,81	0,78	0,54	0,54	-0,199	-26,81
Робочий капітал (ЧОК), тис. грн.	-614513	-518225	-604562	-1976315	-3014643	-2400130	390,57

Коефіцієнт покриття говорить про здатність підприємства забезпечити свої короткострокові зобов'язання з оборотних коштів. Це коефіцієнт, який має найбільш загальну оцінку ліквідності активів. У нашому випадку цей коефіцієнт має значення менше 1 (0,88; 0,92; 0,91; 0,71; 0,69), що говорить про те, що підприємство АТ «Укрпошта» має неліквідний баланс.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує можливості платежів підприємства стосовно погашення поточних зобов'язань при своєчасному здійсненні розрахунків з дебіторами. Значення коефіцієнта можна вважати достатнім, якщо воно входить в 0,6-0,8. Цей показник найменшого значення набув у 2022 р. – 0,63, а найбільшого у 2020 р. – 0,89.

Одним з головних показників платоспроможності, на нашу думку, є коефіцієнт абсолютної ліквідності, що показує, яку частку поточних зобов'язань підприємство може погасити негайно за рахунок наявних високоліквідних активів [12]. Нормативне значення показника складає 0,2-0,25. Наші значення показника значно більше 0,25, що говорить про нераціональне використання фінансових ресурсів.

ЧОК говорить про спроможність підприємства розраховуватися зі своїми поточними зобов'язаннями, а також розширювати діяльність у майбутньому. Нормативне значення повинно бути більше нуля. Зменшення даного показника, окрім погіршення стійкості, може вказувати на збільшення потреби в коштах. Значення показника зі знаком мінус вказує на відсутність оборотних коштів, а його розмір характеризує мінімальну суму на поповнення оборотних коштів.

Функціонуючи підприємство може мати різну фінансову стійкість, яка поділяється на такі групи: абсолютна, нормальна, нестійкий та критичний (кризовий) фінансовий стан [20].

Проаналізувавши таблицю 2.5, можемо дійти таких висновків. АТ «Укрпошта» знаходиться у кризовому (критичному) фінансовому стані протягом всього аналізованого періоду. Підприємство не в змозі розрахуватися за своїми зобов'язаннями та знаходиться на межі банкрутства. Така ситуація стає причиною нестійкого фінансового стану в поточному періоді. Це призводить до фінансової рівноваги у довгостроковій перспективі.

Таблиця 2.5 – Визначення типу фінансової стійкості підприємства за період 2019-2023 рр., тис. грн.

Показник	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
Власний капітал	2551675	2582366	2677889	1419800	623439
Необоротні активи	3571052	3630676	4327306	4451622	4823853
Власні оборотні кошти	-1019377	-1048310	-1649417	-3031822	-4200414
Довгострокові кредити банків	0	65878	612878	863115	795276
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	404864	628744	1120498	1129326	1246310
Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів та витрат	-614513	-419566	-528919	-1902496	-2954104
Короткострокові кредити банків	41939	250758	127223	3381	0
Загальний розмір основних джерел покриття запасів та витрат	-572574	-168808	-401696	-1899115	-2954104
Запаси та витрати	195381	225554	293899	564624	455388
Надлишок або нестача власних оборотних коштів	-1214758	-1273864	-1943316	-3596446	-4655802
Надлишок або нестача власних коштів і довгострокових кредитів	-809894	-645120	-822818	-2467120	-3409492
Надлишок або нестача основних джерел покриття запасів та витрат	-767955	-394362	-695595	-2463739	-3409492
Тип фінансової стійкості	4	4	4	4	4
	M=(0;0;0)	M=(0;0;0)	M=(0;0;0)	M=(0;0;0)	M=(0;0;0)

Як бачимо з розрахунків, підприємство відчуває нестачу власних оборотних коштів і довгострокових позикових коштів для формування запасів у розмірі – 1 214 758 тис. грн. у 2019 р. На кінець досліджуваного періоду ця сума ще стала меншою та склала –4 655 802 тис. грн.

До того ж, спостерігається нестача власних коштів і довгострокових кредитів, а також основних джерел покриття запасів та витрат. Виходячи з цього можемо зробити висновок, що сума власного оборотного капіталу, наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів і витрат, а також загальний розмір основних джерел покриття запасів та витрат мають від'ємні значення впродовж аналізованого періоду, що і говорить про критичний фінансовий стан АТ «Укрпошта».

Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких показників (коефіцієнтів): коефіцієнта платоспроможності (автономії), коефіцієнта фінансування, коефіцієнта забезпеченості власними оборотними засобами та коефіцієнта маневреності власного капіталу [22].

Проведемо оцінку рівня фінансової стійкості, показники якої знаходяться у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Оцінка рівня фінансової стійкості підприємства за період 2019-2023 рр.

Показник	Рік					Відхилення	
	2019	2020	2021	2022	2023	+, -	%
Коефіцієнт автономії	0,32	0,26	0,25	0,15	0,05	-0,27	-83,20
Коефіцієнт фінансової залежності	3,10	3,84	4,02	6,63	18,45	15,35	495,40
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,48	0,35	0,33	0,18	0,06	-0,42	-87,97
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	-0,24	-0,17	-0,26	-0,62	-0,63	-0,40	169,97
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,40	-0,41	-0,62	-2,14	-6,74	-6,34	1586,51
Коефіцієнт фінансування	2,10	2,84	3,02	5,63	17,45	15,35	731,43

Коефіцієнт автономії показує частину власного капіталу в загальній сумі засобів, які авансовані у його діяльність. Нормативне значення даного показника повинно бути більше 0,5. Якщо значення більш низьке, це вказує на високий рівень фінансових ризиків, підприємство є фінансово нестійким. Таку ситуацію можемо спостерігати з нашим підприємством. Приріст показника склав $-0,27$.

Коефіцієнт фінансової залежності повністю протилежний показнику автономії. Показник характеризує частку позикових коштів, які знаходяться у

фінансуванні підприємства. Нормативне значення складає 1,66–2,5. Значення показника протягом всього аналізованого періоду більше нормативного рівня. В 2019 році на кожен гривню власних коштів припадає 3,10 грн. пасивів. В 2023 році на кожен гривню власних коштів припадає 18,45 грн. пасивів, тобто значення показника не в нормативних межах. Для того, щоб знизити залежність, потрібно збільшити обсяг власного капіталу.

Коефіцієнт фінансової стійкості характеризує спроможність підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями власним капіталом. Нормативне значення повинно бути більше 1. Що стосується нашого підприємства, цей показник менше нормативного. У 2023 р. він склав 0,06, що на 0,42 менше порівняно з базисним періодом. Коефіцієнт фінансування є протилежним коефіцієнту фінансової стійкості. Даний показник показує залежність підприємства від засобів, які були залучені. Нормативне значення повинне бути менше 1. Станом на 2019-2023 рр. даний показник має значення більше нормативного, що вказує на погіршення фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами вказує на наявність власних оборотних коштів, необхідних для того, щоб забезпечити фінансову стабільність підприємства та незалежність від позикових коштів. Нормативне значення даного показника повинно бути більше 0,1. Протягом всього періоду коефіцієнт нижче нормативного значення. Це говорить про те, що підприємство не в змозі профінансувати свої оборотні активи. Залежність від позикового капіталу не є допустимою.

Що стосується коефіцієнту маневреності власного капіталу, даний показник говорить про частку власних оборотних коштів у власному капіталі. Нормативне значення повинно бути більше нуля. За період 2019-2023 рр. значення показника негативне, адже підприємство не володіє власними оборотними коштами. В 2019 р. цей показник становив $-0,40$, а на кінець 2023 року склав $-6,74$, що на $6,34$ (або $1\,586,51\%$) менше порівняно з 2019 р.

2.4 Аналіз ділової активності підприємства

Дослідження проблематики ділової активності є досить молодим підходом до оцінки ефективності діяльності підприємства. Ділова активність відображає зв'язок внутрішнього потенціалу підприємства і зовнішніх його можливостей у навколишньому бізнес-середовищі, саме тому індикатори ділової активності першими сигналізують про потенційні проблеми у операційній діяльності [3].

За словами Крисько Ж. Л., «золоте правило економіки» підприємства передбачає додержання такої умови: «темпи зростання прибутку мають перевищувати темпи зростання чистого доходу від реалізації, а вони, у свою чергу, повинні перевищувати темпи зростання власного капіталу, а останні – бути вищими за темпи зростання активів (майна)»[15].

Це співвідношення можна відобразити формулою 2.2:

$$\text{ТрЧП} > \text{ТрД} > \text{ТрВК} > \text{ТрА} > 100\%, \quad (2.2)$$

де ТрЧП – темп зростання (зменшення) прибутку;

ТрД – темп зростання (зменшення) виручки;

ТрВК – темп зростання (зменшення) власного капіталу;

ТрА – темп зростання (зменшення) вартості активів (валюти балансу) [15].

Виходячи з даних, наведених у таблиці 2.7 можемо зробити такі висновки: ланцюговий темп зростання валюти балансу та власного капіталу за аналізований період зменшились на 3,19% та 59,29% відповідно. Ланцюговий темп зростання чистого доходу від реалізації продукції та чистого прибутку за аналізований період зменшилася на 31,58% та 18,01% відповідно.

Таким чином, співвідношення чистого прибутку, чистого доходу від реалізації продукції, власного капіталу та активів АТ «Укрпошта» не можна вважати оптимальним за аналізований період 2019-2023 рр., оскільки воно не відповідає «золотому правилу економіки». Нижчі темпи зростання чистого

прибутку порівняно з темпами зростання чистого доходу від реалізації свідчать про збільшення собівартості продукції. Темп росту чистого прибутку менший за темп росту активів, що може сигналізувати про неефективне використання активів.

Таблиця 2.7 – Аналіз виконання «золотого правила економіки» АТ «Укрпошта» за період 2019-2023 рр., %

Показник	Рік				Відхилення +/-
	2020 до 2019	2021 до 2020	2022 до 2021	2023 до 2022	
Ланцюговий темп зростання валюти балансу/активів(ТрА)	125,32	108,66	87,47	122,13	-3,19
Ланцюговий темп зростання власного капіталу (ТрВК)	101,20	103,70	53,02	43,91	-57,29
Ланцюговий темп зростання чистого доходу від реалізації продукції (ТрД)	143,77	82,12	112,43	112,18	-31,58
Ланцюговий темп зростання чистого прибутку (ТрЧП)	45,29	87,83	-780,26	63,30	18,01

Проаналізуємо показники ділової активності АТ «Укрпошта». З даних таблиці 2.8 можемо побачити, що коефіцієнт оборотності активів не має чіткої тенденції до змін. За аналізований період цей показник збільшився на 0,02 або на 2,36%. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості збільшився на 3,43 або на -59,10%. Збільшення показника свідчить про значне покращення фінансового стану підприємства за цей період.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зменшився на 4,13 або на 23,34%, що свідчить про погіршення фінансового стану підприємства. Термін погашення дебіторської заборгованості у 2023 р. збільшився на 6 днів, а термін погашення кредиторської заборгованості зменшився на 91 день порівняно з 2019 роком.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів до 2020 року зменшується та має від'ємне значення, що говорить про уповільнення реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства. За аналізований період даний показник збільшився на 10,36. Період обертання матеріальних запасів зменшився на 5 днів у звітному періоді порівняно з базисним.

Коефіцієнт оборотності основних засобів має тенденцію до зростання за 2019-2020 рр. від 2,35 до 3,28, що свідчить про те, що ефективність управління основними засобами в компанії зростає. Причиною такої тенденції є оптимізація структури основних засобів – зайві були продані. Також спостерігається підвищення обсягу продажів.

Період обертання зменшився з 155 днів до 127 днів, що на 28 днів або на 17,90% менше порівняно з 2019 роком. Коефіцієнт оборотності власного капіталу за 5 років збільшився на 15,53 (або на 509,43%), що свідчить про підвищення ефективності використання власного капіталу підприємства. Період обертання у свою чергу, зменшився на 100 днів (-83,59%).

Таблиця 2.8 – Показники ділової активності підприємства за 2019-23 рр.

Показник	Рік					Відхилення	
	2019	2020	2021	2022	2023	+, -	%
Коефіцієнт оборотності активів	0,98	1,13	0,85	1,10	1,01	0,02	2,36
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	-5,81	-4,91	-2,91	-2,64	-2,38	3,43	-59,10
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	17,70	23,12	15,04	19,03	13,57	-4,13	-23,34
Термін погашення дебіторської заборгованості, днів	21	16	24	19	27	6	30,44
Термін погашення кредиторської заборгованості, днів	-63	-74	-125	-138	-154	-91	144,52
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	-33,76	-42,28	-26,45	-17,58	-23,40	10,36	-30,69
Період обертання матеріальних запасів, днів	-11	-9	-14	-21	-16	-5	44,29
Коефіцієнт оборотності основних засобів	2,35	3,28	2,40	2,67	2,87	0,51	21,80
Період обертання основних засобів, днів	155	111	152	137	127	-28	-17,90
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	3,05	4,33	3,43	7,27	18,58	15,53	509,43
Період обертання власного капіталу, днів	120	84	106	50	20	-100	-83,59
Операційний цикл, днів	10	7	10	-2	11	1	15,17
Фінансовий цикл, днів	73	81	136	136	165	92	127,06

Періодом операційного циклу вважається період протягом якого сировина та матеріали набувають грошову форму. Позитивна тенденція – спадна динаміка. В 2022 році спостерігається зменшення операційного циклу в порівнянні з роком

раніше на 12 днів. В 2023 році тенденція майже не змінюється – на 1 день в сторону збільшення порівняно з базисним періодом. Через збільшення періоду, протягом якого сировина та матеріали набувають грошової форми, ефективність роботи підприємства зменшувалась.

Періодом фінансового циклу вважається період обороту коштів підприємства. Протягом 2019 р. значення показника становить 73 днів. На кінець 2023 р. значення показника збільшилося на 92 дні порівняно з базисним роком і становило 165 днів. В нашому випадку протягом 2019-2023 рр. дане значення більше 0. Це говорить про те, що у підприємства виникає потреба в грошових коштах.

2.5 Оцінка показників рентабельності підприємства

Проаналізуємо показники рентабельності АТ «Укрпошта» за період 2019-2023 рр. У таблиці 2.9 можемо побачити, що загалом показники рентабельності мають від'ємне значення. Рентабельність продукції зросла на 0,09 або на $-7,82\%$ порівняно з базисним періодом. Цей показник дозволяє визначити, яка продукція вигідніша для виробництва. Збільшення коефіцієнту протягом звітного періоду свідчить про покращення результатів діяльності підприємства. Приріст рентабельності діяльності підприємства за аналізований період зменшився на 0,12 ($-231,94\%$). Зменшення цього показника свідчить про погіршення ефективності господарської діяльності даного підприємства.

Рентабельність активів у 2023 р. зменшилась на 0,04 або на $70,79\%$ порівняно з 2019 р. Зменшення рівня рентабельності активів на 0,14 у 2020 р. порівняно з попереднім говорить про падаючий попит на продукцію та перенагроювання активів. З 2021 року ситуація почала налагоджуватись.

Що стосується рентабельності власного капіталу, найменше його значення спостерігалось в 2022 р. ($-0,13$); найбільше – у 2020 р. ($0,02$). Отже, приріст

рентабельності підприємства зменшився на 0,01. Основним фактором зменшення рентабельності є збільшення суми власного капіталу.

Таблиця 2.9 – Показники рентабельності АТ «Укрпошта» за період 2019-2023 рр.

Показник	Рік					Відхилення	
	2019	2020	2021	2022	2023	+, -	%
Коефіцієнт рентабельності продукції	-1,18	-1,17	-1,18	-1,04	-1,09	0,09	-7,82
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,05	0,02	0,02	-0,12	-0,07	-0,12	-231,94
Коефіцієнт рентабельності активів	0,05	-0,08	0,05	0,02	0,01	-0,04	-70,79
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	-0,06	0,02	0,01	-0,13	-0,07	-0,01	9,17

2.6 Аналіз ймовірності банкрутства підприємства

Розглянемо найдосконаліші зі світових моделей діагностики ймовірності настання банкрутства. Модель Альтмана є «однією з найперших моделей аналізу ймовірності банкрутства підприємства, яка ґрунтувалася на основі дискримінантного аналізу» [25]. Вона складається із п'яти факторів. Перевага даної моделі – можливість визначити кризи на її ранніх етапах.

Модель прогнозування банкрутства Альтмана має наступний вигляд [9]:

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 0,999X_5 \quad (2.3)$$

Проаналізуємо ймовірність банкрутства АТ «Укрпошта» за методикою Е. Альтмана (див. табл. 2.10).

Як видно з таблиці 2.10, ймовірність банкрутства підприємства за моделлю Альтмана характеризується протягом 2021-2023 рр. як дуже висока, що вказує на низький рівень фінансового потенціалу. Фінансова стійкість відсутня, підприємство вважається фінансово нестабільним. Станом на 2019-2020 рр. значення Z-рахунку було більшим, що свідчить про кращу ситуацію та меншу

ймовірність банкрутства підприємства. Станом на 2023 р. можна зробити такі висновки щодо Z-рахунку: ймовірність банкрутства дуже висока, діяльність підприємства неприбуткова, фінансове становище є нестабільним, підприємство фінансово нестійке, рівень фінансового потенціалу підприємства є низьким.

Таблиця 2.10 – Розрахунок ймовірності банкрутства АТ «Укрпошта» за моделлю Альтмана за період 2019-2023 рр.

Показник моделі	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Відношення власного оборотного капіталу до балансу (X1)	-0,129	-0,106	-0,153	-0,322	-0,365
Відношення нерозподіленого прибутку до балансу (X2)	0,163	0,133	0,131	0,016	-0,056
Відношення валового прибутку до балансу (X3)	0,149	0,166	0,131	0,042	0,080
Відношення вартості власного капіталу до зобов'язань (X4)	0,476	0,352	0,331	0,177	0,057
Відношення чистого доходу від реалізації до балансу (X5)	0,984	1,128	0,853	1,096	1,007
Z-рахунок	1,835	1,946	1,482	0,977	0,789
Ймовірність банкрутства	Середня	Середня	Дуже висока	Дуже висока	Дуже висока

Окрім західної моделі банкрутства, розглянемо також вітчизняну модель. Найбільш поширена на території України є діагностика банкрутства підприємства за моделлю О. Терещенка.

Модель прогнозування банкрутства О. Терещенка має наступний вигляд [6]:

$$Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6 \quad (2.4)$$

Проаналізуємо ймовірність банкрутства підприємства «Укрпошта» за моделлю О. Терещенка за 2019-2023 рр. (див. табл. 2.11).

Як видно з таблиці 2.11, ймовірність банкрутства підприємства за моделлю О. Терещенка у 2019 р. характеризується як «фінансова стійкість порушена». Це говорить про те, що діяльність підприємства прибуткова, проте фінансова стійкість багато в чому залежить від змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі.

Таблиця 2.11 – Розрахунок ймовірності банкрутства АТ «Укрпошта» за моделлю О. Терещенка за 2019-2023 рр.

Показник моделі	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Відношення грошових надходжень до зобов'язань (X1)	0,356	0,214	-0,167	-0,077	0,215
Відношення валюти балансу до зобов'язань (X2)	1,476	1,352	1,331	1,177	1,057
Відношення чистого прибутку до балансу (X3)	0,051	0,019	0,015	-0,134	-0,069
Відношення прибутку до доходу від реалізації (X4)	0,052	0,016	0,018	-0,122	-0,069
Відношення виробничих запасів до доходу від реалізації (X5)	0,016	0,014	0,025	0,034	0,029
Відношення доходу від реалізації до основного капіталу (X6)	0,984	1,128	0,853	1,096	1,007
Z-рахунок	1,528	0,814	0,186	-1,846	-0,519
Ймовірність банкрутства	Фінансова стійкість порушена	Існує загроза банкрутства	Існує загроза банкрутства	Підприємство напівбанкрут	Підприємство напівбанкрут

Водночас у 2020-2021 рр. граничне значення коефіцієнта менше 1, що вказує на те, що загроза банкрутства існує. Фінансова стійкість відсутня, підприємство фінансово нестабільне. Діяльність підприємства у звітному році неприбуткова, фінансове становище є нестабільним, фінансова стійкість відсутня. Станом на 2022-2023 рр. граничне значення коефіцієнта менше 0, що говорить про те, що підприємство є напівбанкрутом.

Розглянемо ще одну зарубіжну модель діагностики ймовірності настання банкрутства, розроблену Г. Спрінгейтом.

Модель прогнозування банкрутства Г. Стрінгейта має вигляд [16]:

$$Z = 1,03X_1 + 3,07X_2 + 0,66X_3 + 0,4X_4 \quad (2.5)$$

Проведемо аналіз ймовірності банкрутства підприємства «Укрпошта» за моделлю Г. Спрінгейта за 2019-2023 рр. (таблиця 2.12)

Таблиця 2.12 – Розрахунок ймовірності банкрутства АТ «Укрпошта» за моделлю Спрінгейта за період 2019-2023 рр.

Показник моделі	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Відношення власного оборотного капіталу до балансу (X_1)	-0,129	-0,106	-0,153	-0,322	-0,365
Відношення прибутку до виплати відсотків до балансу (X_2)	0,149	0,166	0,131	0,042	0,080
Відношення прибутку до оподаткування до поточних зобов'язань (X_3)	0,101	0,036	0,029	-0,223	-0,100
Відношення чистого доходу балансу (X_4)	0,984	1,128	0,853	1,096	1,007
Z-рахунок	0,786	0,876	0,604	0,089	0,207
Ймовірність банкрутства	Висока	Відсутність ймовірності банкрутства	Висока	Висока	Висока

Як видно, з таблиці 2.12, показники ймовірності банкрутства підприємства за моделлю Г. Спрінгейта у 2019 р. та за 2021-2023 рр. становлять менше 0,862; 0,786; 0,604; 0,089; 0,207 відповідно. Дана ситуація свідчить про те, що підприємство є потенційним банкрутом. У 2020 р. показник ймовірності банкрутства склав 0,876. Ймовірність банкрутства за даний період відсутня.

Зробивши розрахунок моделей, занесемо всі показники в таблицю 2.13.

Проаналізувавши дані таблиць 2.10–2.12, можемо зробити такі висновки: за моделями Альтмана, Терещенка та Спрінгейта станом на 2019 р. 2021-2023 рр. існує ймовірність банкрутства.

У 2019 році за моделлю Терещенка фінансова стійкість підприємства була порушена. У 2022-2023 рр. за моделлю Терещенка з'ясувалось, що підприємство є напівбанкрутом.

Відсутність ймовірності банкрутства спостерігалась лише за моделлю Спрінгейта у 2020 році.

Таблиця 2.13 – Результати розрахунків за моделями діагностики ймовірності банкрутства на підприємстві АТ «Укрпошта» за 2019-2023 рр.

Моделі	Результат моделі					Ймовірність банкрутства (Z)	Аналіз результатів
	2019 р.	2020 р.	2021р.	2022 р.	2023р.		
Альтмана	1,835	1,946	1,482	0,977	0,789	$Z < 1,81$ – дуже висока; $[1,81 - 2,67]$ – середня; $[2,67 - 2,99]$ – невелика; $Z > 2,99$ – дуже низька	2019-2020 рр. – середня; 2021-2023 рр. – дуже висока
Терещенка	1,528	0,814	0,186	-1,846	-0,519	$Z > 2$ – банкрутство не загрожує; $1 < Z < 2$ – фінансова рівновага порушена, за переходу на антикризове управління банкрутство не загрожує; $0 < Z < 1$ – загроза банкрутства, якщо не буде вжито санаційних заходів; $Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом.	2019 р. – фінансова стійкість порушена; 2020-2021 рр. – існує загроза банкрутства; 2022-2023 рр. – підприємство напівбанкрут.
Спрінгейта	0,786	0,876	0,604	0,089	0,207	$Z < 0,862$ – підприємство є потенційним банкрутом; $Z = 0,862$ – граничне значення ймовірності банкрутства; $Z > 0,862$ – відсутність ймовірності банкрутства.	2019 р. та 2021-2023 рр. – підприємство є потенційним банкрутом; 2020 – відсутність ймовірності банкрутства.

Джерело: складено автором

Отже, для оцінки фінансового потенціалу підприємства доцільно використовувати кілька моделей прогнозування банкрутства. Це дозволяє забезпечити більш точні та надійні результати. Застосування таких моделей дозволяє оцінити фінансову стійкість підприємства, яка є ключовим елементом у процесі визначення його фінансового потенціалу.

3 ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ АТ «УКРПОШТА»)

У наш час, коли зовнішнє середовище характеризується високою мінливістю та непередбачуваністю (наприклад, через військові конфлікти та пандемії), фінансова стійкість підприємств набуває особливої актуальності. Здатність компанії протистояти різноманітним ризикам та забезпечувати безперервність своєї діяльності стає одним із ключових факторів успіху.

Через те, що на ринку поштових послуг багато конкурентів, з'являється багато проблем та перешкод для діяльності підприємства.

Щоб краще оцінити зовнішнє та частково внутрішнє середовище діяльності АТ «Укрпошта», проведемо SWOT-аналіз (див. табл. 3.1). SWOT-аналіз дає змогу розробити стратегію дій, засновану на сильних і слабких сторонах організації, а також використовувати можливості, усуваючи загрози [32].

Таблиця 3.1 – SWOT-аналіз діяльності АТ «Укрпошта»

Середовище	Сильні сторони	Слабкі сторони
<i>Внутрішнє середовище</i>	<ul style="list-style-type: none"> – державне підприємство; – бренд відомий, на ринку багато років; – розвинена інфраструктура; – багато клієнтів; – зросла лояльність споживачів за останні роки; – новий брендинг; – можливі міжнародні доставки 	<ul style="list-style-type: none"> – складне фінансове становище підприємства; – небагато відділень; – великі постійні витрати; – наявні стереотипи стосовно діяльності державного підприємства; – високий ступінь бюрократії; – негативний імідж у минулому; – термін доставки довший ніж у конкурентів
<i>Зовнішнє середовище</i>	<p style="text-align: center;">Можливості</p> <ul style="list-style-type: none"> – збільшення кількості відділень; – швидший термін доставки та покращення логістики; – діджиталізація послуг; – партнерство з великими мережами торгівлі; – покращення маркетингової діяльності; – розвиток маршрутів, які існують та розробка нових. 	<p style="text-align: center;">Загрози</p> <ul style="list-style-type: none"> – ризики для екології при збільшенні кількості транспорту для доставки; – зниження кваліфікації співробітників; – натиск з боку держави; – нестабільна ситуація, у зв'язку з війною; – відхід клієнтів до конкурентів; – збільшення функцій непрямих конкурентів; – зменшення прихильності споживачів; – зміна законодавства; – нові конкуренти.

Джерело: складено автором

Проведене дослідження фінансового стану АТ «Укрпошта» засвідчило низький рівень фінансової стійкості підприємства, а саме критичний фінансовий стан. Виявлені дисбаланси вказують на необхідність розробки комплексу заходів, спрямованих на підвищення фінансової стійкості та виведення підприємства з кризи.

Для підвищення фінансової стійкості АТ «Укрпошта» рекомендується реалізувати наступні заходи:

- ефективніше використання основних засобів: впровадження сучасних технологій та вдосконалення процесів обслуговування обладнання;
- оптимізація оборотних активів: підвищення інтенсивності через ефективне управління запасами та дебіторською заборгованістю;
- збільшення продуктивності праці: впровадження сучасних технологій, підвищення кваліфікації працівників і автоматизація процесів допоможуть знизити витрати та підвищити якість послуг;
- розширення обсягів реалізації поштових та інших послуг: удосконалення поштових і супутніх послуг, залучення нових клієнтів і збільшення частки ринку сприятимуть зростанню доходів;
- розширення ринку збуту: активний вихід на міжнародний ринок, впровадження нових послуг і покращення конкурентоспроможності забезпечать додаткові джерела доходів;
- зниження матеріальних операційних витрат: контроль за матеріальними витратами, оптимізація логістичних процесів і зменшення енерговитрат допоможуть скоротити видатки;
- приведення інвестиційної політики у відповідність до потреб розвитку: залучення фінансування через кредити чи інвестиції з урахуванням вигідних умов.

До того ж, АТ «Укрпошта» необхідно враховувати кілька ключових факторів, які сприяють підвищенню показників ліквідності:

- збільшення вартості оборотних активів: розширення асортименту продукції, оптимізація складських залишків;

- скорочення поточних зобов'язань: контроль за кредиторською заборгованістю та зменшення її обсягу;
- збільшення обсягу грошових коштів (для абсолютної ліквідності): залучення коштів через фінансові інструменти або операційні доходи;
- зменшення рівня запасів (для поточної ліквідності): мінімізація витрат на їх утримання при збереженні обсягів продажів.

Ці заходи дозволяють оптимізувати фінансовий стан компанії шляхом підвищення показників ліквідності, а отже і покращити фінансову стійкість підприємства.

Особливу увагу слід приділити управлінню структурою капіталу. Для АТ «Укрпошта» важливо знайти оптимальне співвідношення між власними та позиковими джерелами фінансування. Мета полягає в тому, щоб зменшити витрати на обслуговування позикового капіталу та мінімізувати ризики, пов'язані з його залученням.

Оптимальна структура капіталу досягається шляхом пошуку такого співвідношення власного та залученого капіталу, яке дозволяє максимізувати вартість компанії за умови прийняттого рівня фінансового ризику. Збільшення частки боргових зобов'язань може призвести до підвищення фінансової напруженості.

Співвідношення власного та залученого капіталу формується під впливом цілого ряду чинників, які необхідно враховувати при прийнятті фінансових рішень. Не існує єдиного правильного рішення для всіх компаній.

Фактори, які впливають на формування структури капіталу для АТ «Укрпошта»:

- специфіка діяльності компанії: особливості галузі, у якій працює підприємство;
- етап розвитку підприємства: стадія життєвого циклу підприємства впливає на стратегії фінансування;
- ефективність управління виробництвом: здатність підприємства оптимізувати витрати;

- ринкова та товарна кон'юнктура: умови товарних і фінансових ринків, на яких діє компанія;
- рентабельності активів та операційної діяльності: здатність генерувати прибуток із наявних ресурсів;
- довіра інвесторів та кредиторів: вплив на умови залучення коштів;
- рівень оподаткування прибутку: вплив податкових витрат на вибір джерел фінансування;
- фінансова стратегія керівництва;
- бажання акціонерів зберігати контрольний пакет акцій.

Управління капіталом підприємства полягає у визначенні оптимального розміру фінансових ресурсів, достатніх для забезпечення безперервної роботи компанії, водночас максимально враховуючи інтереси власників щодо прибутковості їхніх інвестицій.

Отже, збільшення частки позикового капіталу може сприяти підвищенню рентабельності власних коштів, але надмірне боргове навантаження, навпаки, знижує цей показник. Тому важливо постійно контролювати структуру капіталу, щоб досягти найкращого співвідношення і забезпечити максимальний рівень рентабельності.

Запровадження зазначених заходів дозволить АТ «Укрпошта» не лише стабілізувати фінансовий стан, а й значно його покращити. Тому АТ "Укрпошта" може спробувати заходи, описані вище, щоб покращити фінансову стійкість підприємства та вивести компанію з фінансової кризи. Водночас необхідно приділити увагу розробці та реалізації додаткових оптимізаційних заходів, які сприятимуть ефективному управлінню фінансовими ресурсами та забезпеченню стійкого розвитку компанії.

Ще одним стабілізаційним чинником для АТ «Укрпошта» є впровадження такого типу програмного забезпечення, як ERP (Enterprise Resource Planning).

ERP – система Business Central, яка створена для автоматизації бізнес-процесів підприємств різних розмірів та галузей. Використовується дана система більш ніж у 250 тисячах компаній у 180 країнах світу. Дозволяє вести

бухгалтерський, податковий та управлінський обліки за міжнародними стандартами, крім того містить модулі обліку заробітної плати та кадрів [34].

ERP-система є важливим інструментом для інтеграції та оптимізації всіх ключових бізнес-процесів організації, таких як фінанси, логістика, управління персоналом, закупівлі, продажі та інші. Її впровадження є стратегічно необхідним для АТ «Укрпошта», яке стикається з викликами модернізації та підвищення конкурентоспроможності в умовах цифрової трансформації.

«Укрпошта» управляє значним обсягом операцій, має розгалужену інфраструктуру з тисячами відділень та обслуговує мільйони клієнтів, тому впровадження сучасної ERP-системи дозволить об'єднати всі процеси в єдину інформаційну екосистему, забезпечуючи прозорість, оперативність та ефективність.

Наведемо інформацію щодо основних функцій ERP для АТ «Укрпошти» (див. рис. 3.1).

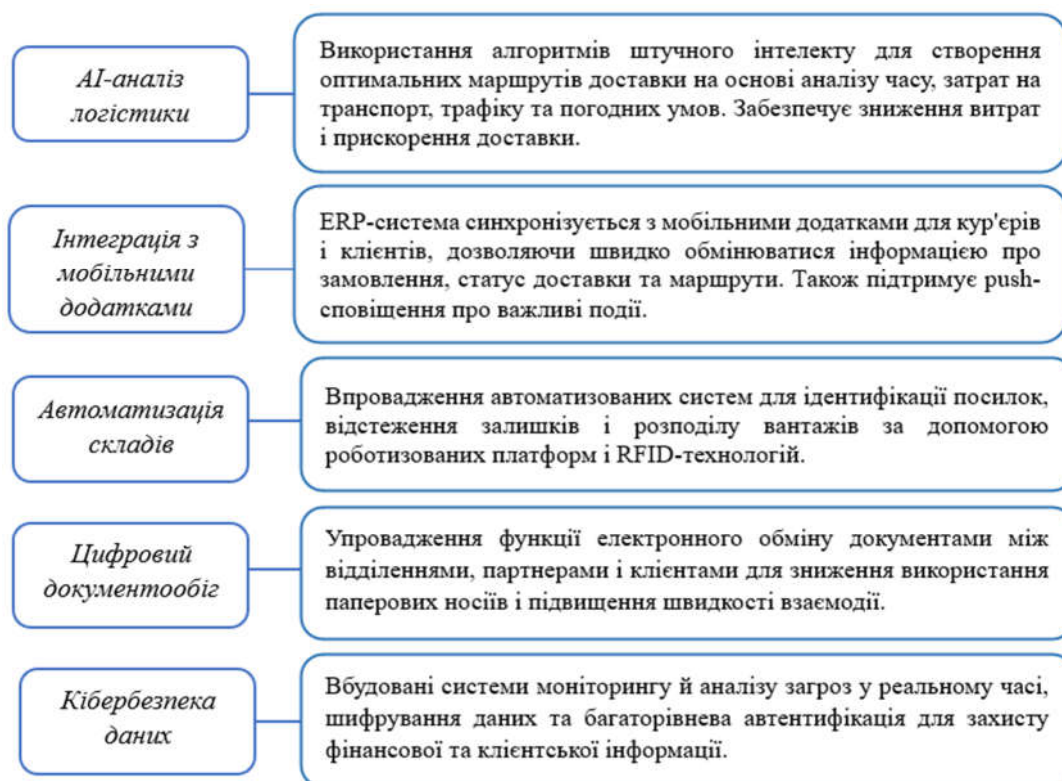

Рисунок 3.1 – Основні функції ERP-системи для АТ «Укрпошта»

Джерело: побудовано автором

Впровадження такої системи починається з комплексного аналізу поточних бізнес-процесів для виявлення слабких місць та формування чіткого технічного завдання (див. рис. 3.2). Це включає вивчення внутрішніх потоків даних, роботи логістичних і фінансових структур, кадрових процесів та взаємодії з клієнтами.

На цьому етапі визначаються ключові цілі ERP-системи для конкретної організації: автоматизація обробки транзакцій, підвищення швидкості роботи, інтеграція даних із зовнішніх систем і створення єдиного інформаційного центру.

Наступним кроком є вибір відповідної ERP-платформи, здатної масштабуватися відповідно до потреб «Укрпошти» та забезпечити її інтеграцію з уже існуючими ІТ-інструментами.

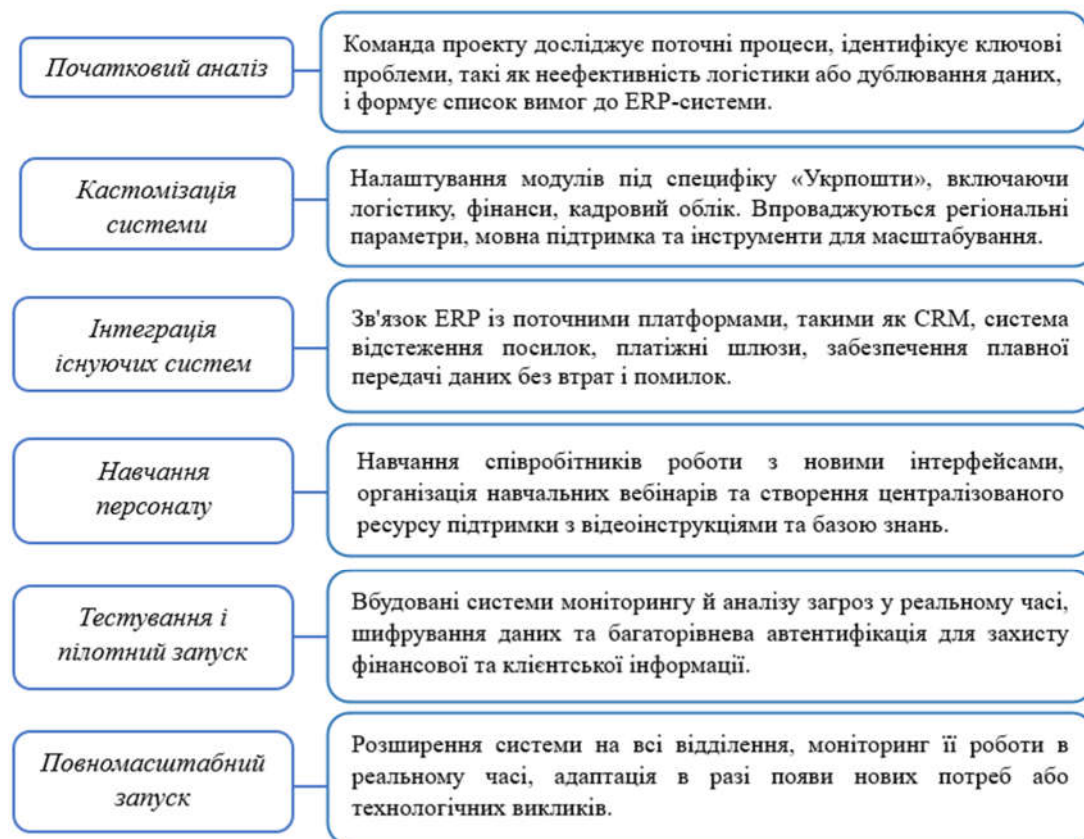

Рисунок 3.2 – Основні етапи впровадження ERP-системи

Джерело: побудовано автором на основі [27, 5, 29, 23]

На етапі впровадження виконується адаптація функціональних модулів ERP під специфіку компанії (див. табл. 3.2). Наприклад, для «Укрпошти» це може

включати модулі для управління логістикою, які здатні оптимізувати маршрути доставки та контролювати транспортні ресурси, модулі фінансового обліку для автоматизації платежів і забезпечення прозорості витрат, а також HR-модулі для управління численним персоналом, зокрема в віддалених відділеннях.

Таблиця 3.2 – Модулі ERP для АТ «Укрпошта»

Категорія	Деталізація вигод для «Укрпошти»
Логістика	Модуль відповідає за управління перевезеннями, моніторинг транспортних засобів, оптимізацію маршрутів і облік залишків на складах. Підтримує аналіз сезонних піків і регулювання завантаження
Управління фінансами	Здійснює автоматизацію платіжних операцій, ведення бухгалтерського обліку, контроль бюджетів відділень і створення фінансових прогнозів. Включає функції для динамічного коригування тарифів
Управління кадрами (HR)	Облік усіх співробітників, автоматичний розрахунок заробітної плати з урахуванням надбавок, відпусток і лікарняних. Підтримує навчання працівників через інтегровану платформу e-learning
Взаємодія з клієнтами (CRM)	Модуль об'єднує дані клієнтів у єдиній базі, дозволяє створювати персоналізовані пропозиції та автоматизувати обробку звернень, що підвищує лояльність клієнтів
Інтеграція з державними системами	Забезпечує взаємодію з митними органами для обробки міжнародних посилок, інтеграцію з національними реєстрами для обробки адміністративних платежів і послуг

Джерело: складено автором на основі [27]

Всі ці модулі інтегруються в єдину систему, яка працює в реальному часі, забезпечуючи єдність даних і можливість оперативного прийняття рішень. Особливу увагу приділяють тестуванню системи: проводяться пілотні проекти в обраних регіональних відділеннях, аналізується робота системи, виявляються можливі технічні чи організаційні недоліки. Такий підхід дозволяє мінімізувати ризики під час повномасштабного запуску системи.

Для успішного впровадження ERP критично важливо організувати навчання співробітників. Це включає проведення тренінгів, створення детальних інструкцій та надання технічної підтримки в перші місяці експлуатації. Недостатній рівень підготовки персоналу може значно знизити ефективність використання системи, тому особлива увага приділяється адаптації співробітників до нового інструментарію.

Після запуску ERP-системи важливо забезпечити її безперервний моніторинг і оптимізацію. Це включає регулярний аналіз показників ефективності, збір відгуків від користувачів і внесення коректив для покращення

роботи системи. ERP для «Укрпошти» стане інструментом не лише оперативного управління, але й стратегічного планування, дозволяючи аналізувати тенденції, прогнозувати фінансові потоки та приймати зважені рішення щодо розвитку.

Ключовими перевагами ERP для «Укрпошти» є підвищення ефективності роботи через автоматизацію та оптимізацію процесів, зниження витрат, скорочення часу обробки транзакцій, прозорість у фінансових і логістичних операціях, а також забезпечення високого рівня безпеки даних (див. рис. 3.3).

Враховуючи зростаючу конкуренцію на ринку поштових і логістичних послуг, впровадження ERP-системи стане важливим кроком у забезпеченні довгострокової конкурентоспроможності компанії.

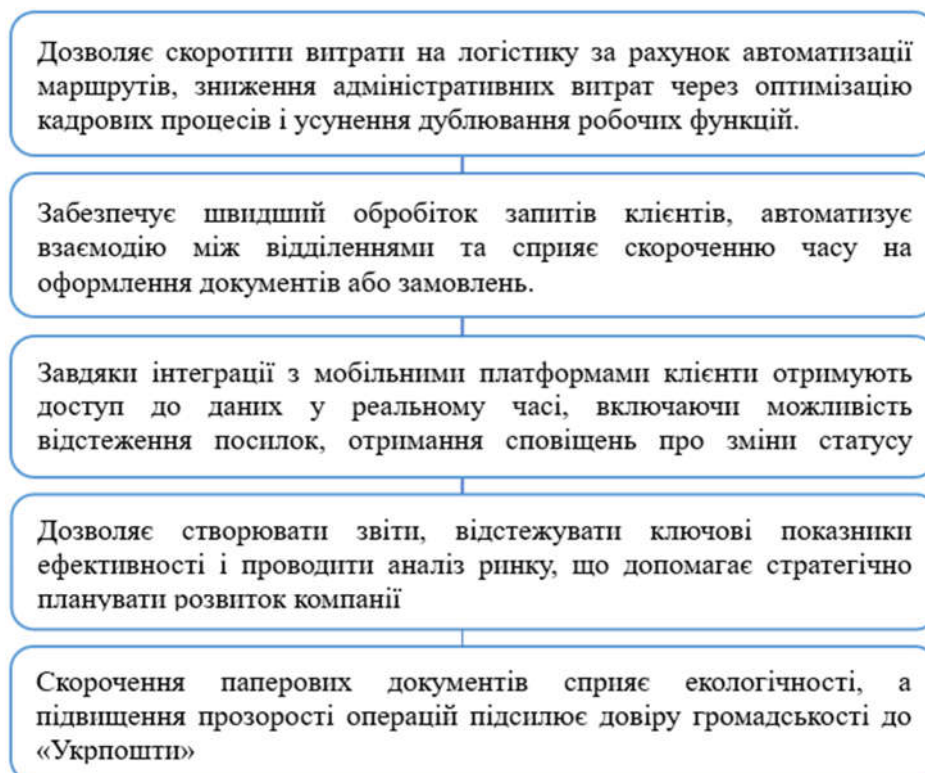

Рисунок 3.3 – Очікувані переваги впровадження ERP

Джерело: складено автором на основі [1, 5, 29, 23]

Такий підхід до модернізації роботи національного поштового оператора створить нові можливості для розвитку не лише самої компанії, а й для покращення обслуговування громадян. Це відповідає сучасним тенденціям цифрової трансформації в світі. Усі ці переваги ілюструють важливість

використання ERP-системи, яка стане основою для ефективного управління ресурсами та забезпечення високоякісного сервісу для клієнтів «Укрпошти».

ВИСНОВКИ

Отже, у вітчизняній та закордонній практиці немає єдиного підходу до тлумачення сутності поняття «фінансова стійкість підприємства». Їх існує багато, вони висвітлюють різні сторони поняття, і, зазвичай, доповнюють один одного.

Поняття «фінансова стійкість підприємства» може визначатись як: стан підприємства або ресурсів, рівновага або здатність повертатися до неї, здатність підприємства (системи) та як комплекс складників. Фінансова стійкість є комплексним поняттям, яке відображає стійкий фінансовий стан підприємства, яке ефективно формує, розподіляє та використовує фінансові ресурси, забезпечуючи фінансову автономію, дохідність та рентабельність, розвиток діяльності на поточний і майбутній періоди.

Проаналізувавши інтерес до питань фінансової стійкості, фінансової стабільності та економічної стійкості за допомогою засобів програмного компоненту Google Trends було з'ясовано, що за останні 5 років у світовому масштабі та в Україні був наявний більший інтерес до питання фінансової стійкості.

Було виділено фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства та більш детально проаналізувавши внутрішні та зовнішні фактори, внаслідок чого був зроблений висновок, що підприємства можуть лише безпосередньо керувати внутрішніми факторами, які впливають на фінансову стабільність.

Було з'ясовано, що найбільший вплив на фінансову стійкість компанії мають економічні, політичні, фінансові, екологічні та соціальні чинники, які можуть призвести до виникнення кризових явищ, банкрутства та ліквідації підприємства.

До того ж, було визначено та детально розглянуто основні етапи процесу управління фінансової стійкості підприємства. Виокремлено чинники, які впливають на фінансову стійкість підприємства та визначено, що при розробці стратегій протидії зовнішнім впливам, ключовим є класифікація за місцем виникнення потенційних загроз, а саме: внутрішні та зовнішні чинники.

Було розглянуто класифікаційні ознаки для визначення типу фінансової стійкості, а саме: за часом проведення оцінки, рівнем забезпечення запасів джерелами фінансування, проявами у часі або загальним фінансовим станом підприємства.

Також було визначено методи фінансової стійкості, які найчастіше використовується (аналіз грошових потоків, аналіз коефіцієнтів, галузевий аналіз, кредитний аналіз та фінансове прогнозування) та розглянуто шкалу фінансової стійкості на основі моделі модифікованого балансу.

У роботі були розраховані показники аналізу фінансового стану підприємства, а саме: виконання «золотого правила економіки», аналіз ліквідності та платоспроможності майна, ділової активності, майнового стану, рентабельності та ймовірності банкрутства підприємства.

За результатами розрахунків можемо сказати, що підприємство АТ «Укрпошта» було збиткове у 2022 та 2023 роках. На 2019-2021 рр. спостерігався прибуток, що свідчить про те, що підприємство діє ефективно і може генерувати прибуток для своїх інвесторів. Баланс підприємства частково ліквідний, оскільки за весь аналізований період виконується лише одна нерівність: $A1 > П1$, тому визначити поточну чи перспективну ліквідність неможливо, оскільки її не існує.

У компанії спостерігається критичний фінансовий стан впродовж аналізованого періоду, оскільки сума власного оборотного капіталу, наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів і витрат та загальний розмір основних джерел покриття запасів та витрат мають від'ємні значення. Підприємство перебуває на межі банкрутства весь період.

«Золоте правило економіки» не виконується, оскільки за аналізований період 2019-2023 рр. співвідношення чистого прибутку, чистого доходу від реалізації продукції, власного капіталу та активів АТ «Укрпошта» не є оптимальним.

Показники рентабельності впродовж усього періоду загалом мали тенденцію до зменшення та здебільш мали від'ємні значення. Основним фактором

зниження рентабельності є збільшення суми власного капіталу, що свідчить про гірші результати діяльності підприємства.

Сьогодні не існує універсального підходу до прогнозування банкрутства компаній. Розрахунки за моделями діагностики ймовірності ризику банкрутства на АТ «Укрпошта» у 2019-2023 роках показали, що за моделями Альтмана, Терещенка та Спрінгейта станом на 2019 р. та 2021-2023 рр. існує ймовірність банкрутства. У 2019 році за моделлю Терещенка фінансова стійкість підприємства була порушена. Відсутність ймовірності банкрутства спостерігалась лише за моделлю Спрінгейта у 2020 році. У 2022-2023 рр. за моделлю Терещенка з'ясовано, що підприємство є напівбанкрутом.

Були визначені заходи, які рекомендується реалізувати для підвищення фінансової стійкості АТ «Укрпошта», а саме: ефективніше використання основних засобів; оптимізація оборотних активів; збільшення продуктивності праці; розширення обсягів реалізації поштових та інших послуг; розширення ринку збуту; зниження матеріальних операційних витрат та приведення інвестиційної політики у відповідність до потреб розвитку.

До того ж, АТ «Укрпошта» необхідно враховувати кілька ключових факторів, які сприяють підвищенню показників ліквідності, такі як: збільшення вартості оборотних активів, скорочення поточних зобов'язань, збільшення обсягу грошових коштів (для абсолютної ліквідності) та зменшення рівня запасів (для поточної ліквідності). Також було розглянуто фактори, які впливають на формування структури капіталу для АТ «Укрпошта».

Запровадження зазначених заходів дозволить АТ «Укрпошта» не лише стабілізувати фінансовий стан, а й значно його покращити. Тому АТ "Укрпошта" може спробувати заходи, описані вище, щоб покращити фінансову стійкість підприємства та вивести компанію з фінансової кризи.

Було розглянуто ERP-систему, як стабілізаційний чинник для АТ «Укрпошта», основні її функції, модулі, ключові переваги та етапи впровадження даної системи для підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ERP-система IT-Enterprise. *IT.UA: сайт*. URL: <https://www.it.ua/erp-system-it-enterprise> (дата звернення: 01.12.2024).
2. Бірбіренко С.С., Мокруха Н.М. Економічна стійкість, економічна рівновага та економічний розвиток підприємства: діалектичний взаємозв'язок. *Інфраструктура ринку*. 2020. №42. С. 129-133. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct42-22>.
3. Бондаренко, Л.П., Кузовкін, А.І. Вплив війни на ділову активність підприємств західного регіону на прикладі ТОВ «Торговий дім «Електрон»». *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-68>
4. Борзенко В. І., П'ятак Т. В. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2020. №6. С. 66-70
5. В АТ «Укрпошта» відзначили стратегічне значення цифровізації, яку проводить команда IT-Enterprise. *IT.UA: сайт*. URL: <https://www.it.ua/news/v-ukrposhti-vidznachili-strategichne-znachennja-cifrovizacii-jaku-provodit-komanda-it-enterprise> (дата звернення: 04.12.2024)
6. Вінніченко А.А., Таранич О.В. Оцінка ймовірності банкрутства підприємства на прикладі ПрАТ «Оболонь». *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. Серія «Економічні науки»*. 2021. С. 205-208.
7. Вовк В., Левкович О.В., Воробйова А.О. Аналітичні основи ліквідності та платоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2022/78.pdf
8. Головань Р. В. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. *Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи (МН-2019)*. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2019/paper/viewFile/8051/6730/>
9. Спіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : електронний практикум комбінованого (локального та мережного) використання. 2-ге вид., доп. Вінниця : ВНТУ, 2022. 144 с. URL: https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/36137/ФА_та_3_2022.pdf

10. Єпіфанова І.Ю., Джеджула В.В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.
11. Захарова Н. Ю. Підходи до формування й оцінки фінансової стійкості підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. № 10. С. 307-315. URL: <http://jnas.nbuiv.gov.ua/article/UJRN-0001200362>
12. Іванчук Н. В. Удосконалення факторного аналізу платоспроможності підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 57. С.133-138. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.57-24>
13. Ізюмська, В.А, Нікульшина, А.В. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-26>
14. Коваль О. А., Літус П. Р. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.12.77. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2020/79.pdf
15. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Залучення капіталу із зовнішніх джерел» для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Житомир, 2022. 50 с.
16. Кучмей О. В. Моделювання ймовірності банкрутства підприємства (на прикладі ПАТ "Будівельна корпорація "Укрбуд"). *Ефективна економіка*. 2017. № 11. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6037>
17. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8776>. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.4.76
18. Ліснічук О. А., Нестерчук Т. А. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 18. С. 454–462. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-63>
19. Люта О. В., Пігуль Н. Г, Глядько К. Теоретичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємств. *Вісник Сумського державного університету. Серія: Економіка*. 2019. Вип. 4. С. 14-23. URL : <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76919>

20. Мельничук М. О., Нагорна І. В. Методичні аспекти забезпечення аналітичного оцінювання фінансової стійкості. *Бізнес Інформ*. 2020. № 4. С. 312-318. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-4_0-pages-312_318.pdf
21. Пігуль Н.Г., Дехтяр Н.А., Поповченко А.Л. Теоретичні засади управління фінансовою стійкістю підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 69. С. 199-205.
22. Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: Наказ Міністерства фінансів України від 26.01.2001 № 49/121 : станом на 19 лют. 2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text> (дата звернення: 05.12.2024).
23. Рекордна швидкість впровадження ERP-системи в АТ «Укрпошта», цифровізація 70% бізнес-процесів і аудит фінансової звітності Baker Tilly. *IT.UA: сайт*. URL: <https://www.it.ua/cases/article/rekordna-shvidkist-vprovadezhennja-erp-sistemi-cifrovizacija-70-biznes-procesiv-i-audit-finansovoi-zvitnosti-baker-tilly> (дата звернення: 04.12.2024).
24. Савельєва А.О. Фінансова стійкість підприємства та фактори, що впливають на неї. *Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ*, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. URL : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/view/3806/3169>
25. Савченко А. М., Фішер Н. В. Дослідження ймовірності настання банкрутства виробничого підприємства. *БІЗНЕС-ІНФОРМ*. 2020. № 11. С. 186-191. URL : https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-11_0-pages-186_191.pdf
26. Сак Т. В., Шепелюк Н. П. Діагностика фінансової стійкості підприємства: методологія та практика застосування. *Economic journal Odessa polytechnic university*. 2023. № 4. С. 37–44. DOI: <https://economics.net.ua/ejorpu/2023/No4/37.pdf>
27. Смолич Д. В. Оптимізація управління ресурсним забезпеченням підприємства шляхом упровадження ERP-системи. *Економічний простір*. 2021. № 166. С. 64–68. DOI: 10.32782/2224-6282/166-11. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/>

- index.php/journal/article/view/814.
- 28.Ткаченко Є. Ю., Фатюха В. В., Яришко О. В. Фінансова стійкість підприємства: сутність та основи управління. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 56. С. 129–134. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct56-22>
- 29.Укрпошта впроваджує єдину ERP-систему замість 80 окремих. *Ukrposhta: сайт*. URL: <https://www.ukrposhta.ua/ua/news/57311-ukrposhta-vprovadzhu-dinu-erp-sistemu-zamist-80-okremih> (дата звернення: 04.11.2024).
- 30.Фінансові важелі соціально-економічного механізму взаємодії суб'єктів господарювання різних типів та сфер діяльності: матеріали доповідей круглого столу (м. Запоріжжя, 12 червня 2020 р.). Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2020. 84 с.
- 31.Чепка В.В., Матяш О.К. Фінансова стійкість підприємства : сутність та фактори впливу. *Економіка і суспільство. Серія «Гроші, фінанси і кредит»*. Мукачево, 2017. Вип. 12. С. 649-655.
- 32.Чому SWOT-аналіз необхідний практично кожному бізнесу?. *eSputnik: сайт*. URL: <https://esputnik.com/uk/blog/swot-analiz-iz-prikladami> (дата звернення: 05.12.2024).
- 33.Чубін Д.Д., Коваленко О.Я. Фінансова стійкість підприємства: етапи категоризації поняття у вітчизняній науці. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. Т. 1, № 274. С. 38–45. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2024-1-274-38-45>
- 34.Ясінська А. І. Етапи впровадження автоматизованої системи управлінського обліку. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2023. № 2(9). С. 152–159. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/dec/32695/menedzhment223maket-152-159.pdf>.
- 35.Ястремська О.М., Ястремська О.О. Поняття економічної стійкості підприємства та її кількісне оцінювання. *Бізнес Інформ*. 2020. № 11. С. 220-230. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-220-230>.

ДОДАТОК А
Фінансова звітність АТ «Укрпошта»

Таблиця А.1 – Актив Балансу (Звіту про фінансовий стан) підприємства АТ «Укрпошта» за період 2019-2023 рр., тис. грн

Актив	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи:	25037	18695	55518	115895	123622
первісна вартість	119590	115114	150078	143589	153625
накопичена амортизація	-94553	-96419	-94560	-27694	-30003
Незавершені капітальні інвестиції	38416	65889	320864	295454	324447
Основні засоби:	3305771	3410581	3830957	3870901	4041107
первісна вартість	5066378	5401367	6160904	6847341	7521947
знос	-1760607	-1990786	-2329947	-2976440	-3480840
Інвестиційна нерухомість:	187724	117377	100693	68961	65522
первісна вартість	187724	120829	107386	79104	78166
знос	-35524	-3452	-6693	-10143	-12644
Інші фінансові інвестиції	13816	17925	19078	12579	13418
Довгострокова дебіторська заборгованість	0	209	196	180	166
Відстрочені податкові активи	0	0	0	87652	255571
Усього за розділом I	3571052	3630676	4327306	4451622	4823853
II. Оборотні активи					
Запаси	195381	225554	293899	564624	455388
виробничі запаси	123546	161138	231750	348417	331631
незавершене виробництво	2606	4170	11	0	0
готова продукція	8422	11518	0	0	0
товари	60807	48728	62138	216207	123757
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	275050	335516	401152	325063	555585
Дебіторська заборгованість за розрахунками:					
за виданими авансами	19097	24818	35830	74177	150544
з бюджетом	10143	17197	8942	9193	8481
у тому числі з податку на прибуток	0	13260	0	20	20
з нарахованих доходів	8335	8785	8686	19958	7802
Інша поточна дебіторська заборгованість	126678	97356	155828	114114	130809
Поточні фінансові інвестиції	0	195095	1509233	585098	0
Гроші та їх еквіваленти	3675137	5246112	3893395	3132038	5233842
Готівка	210346	493831	119329	339238	118937
Поточні рахунки у банку	3464791	4752281	3774066	2792800	5114905
Інші оборотні активи	26482	29695	57720	68977	76110

Продовження таблиці А.1

Актив	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
Усього за розділом II	4336303	6180128	6364685	4893242	6618561
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0	98659	75643	73819	60539
Баланс	7907355	9909463	10767634	9418683	11502953

Таблиця А.2 – Пасив Балансу (Звіту про фінансовий стан) підприємства АТ «Укрпошта» за період 2019-2023 рр., тис. грн

Пасив	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
I. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	6518597	6518597	6518597	6518597	6518597
Ефект переоцінки при корпоратизації	-5254038	-5254038	-5254038	-5254038	-5254038
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1287116	1317807	1413330	155241	-641120
Усього за розділом I	2551675	2582366	2677889	1419800	623439
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення					
Відстрочені податкові зобов'язання	208119	201646	189105	0	0
Довгострокові кредити банків	0	65878	612878	863115	795276
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	196745	361220	318515	266211	451034
Усього за розділом II	404864	628744	1120498	1129326	1246310
III. Поточні зобов'язання і забезпечення					
Короткострокові кредити банків	41939	250758	127223	3381	0
Поточна кредиторська заборгованість за:					
довгостроковими зобов'язаннями	98902	168707	217288	431583	485913
товари, роботи, послуги	541110	1103112	1733721	2778229	3498755
розрахунками з бюджетом	94574	99315	137553	72700	96248
у тому числі з податку на прибуток	124	0	22028	0	0
розрахунками зі страхування	49529	55484	84806	55209	47310
розрахунками з оплати праці	179259	205345	250279	202725	185917
одержаними авансами	50972	259671	191403	213236	172698
розрахунками з учасниками	121607	49477	55075	0	0
Поточні забезпечення	424173	502007	614309	619143	919501
Доходи майбутніх періодів	401630	413663	499055	319253	344135
Інші поточні зобов'язання	2947124	3590814	3058535	2174098	3882727
Усього за розділом III	4950816	6698353	6969247	6869557	9633204
Баланс	7907355	9909463	10767634	9418683	11502953

Таблиця А.3 – Формування чистого фінансового результату підприємства за період 2019-2023 рр., тис. грн

Показник	Рік					Відхилення	
	2019	2020	2021	2022	2023	+, -	%
Чистий дохід від реалізації продукції	7777843	11181868	9182437	10323419	11581111	3803268	48,90
Собівартість реалізованої продукції	-6596957	-9536425	-7774565	-9926858	-10656528	-4059571	61,54
Валовий прибуток	1180886	1645443	1407872	396561	924583	-256303	-21,70
Інші операційні доходи	713311	309471	259383	179762	305082	-408229	-57,23
Адміністративні витрати	-1014143	-1324050	-1136999	-1148387	-1429681	-415538	40,97
Витрати на збут	-188026	-259349	-211367	-207900	-281252	-93226	49,58
Інші операційні витрати	-190374	-170034	-147237	-411903	-379726	-189352	99,46
Фінансовий результат від операційної діяльності:						-1392648	-277,61
Прибуток	501654	201481	171652	0	0	-330002	-65,78
Збиток	0	0	0	-1191867	-890994	300873	-25,24
Інші фінансові доходи	91419	104904	94517	140419	127299	35880	39,25
Інші доходи	2579	91705	68959	126412	99216	96637	3747,07
Фінансові витрати	-74048	-114569	-86028	-115054	-177920	-103872	140,28
Інші витрати	-22391	-45575	-45477	-493072	-151881	-129490	578,31
Фінансовий результат до оподаткування:						-1463493	-293,16
Прибуток	499213	237946	203623	0	0	-295590	-59,21
Збиток	0	0	0	-1533162	-964280	568882	-37,11
(Витрати) дохід з податку на прибуток	-93856	-54364	-42383	275073	167919	261775	-278,91
Чистий фінансовий результат:						-1201718	-296,46
Прибуток	405357	183582	161240	0	0	-244117	-60,22
Збиток	0	0	0	-1258089	-796361	461728	-36,70

Таблиця А.4 – Динаміка складу та структури грошових надходжень підприємства за період 2019-2023 рр.

Показник	Рік					Відношення	
	2019	2020	2021	2022	2023	+, -	%
1.Рух коштів у результаті операційної діяльності:							
Прибуток/збиток до оподаткування	499213	203623	237946	-1533162	-964280	-1463493	-293,16
Коригування на:							
Амортизацію необоротних активів	290590	364271	465782	799895	724518	433928	149,33
Збільшення (зменшення) забезпечень	131338	96220	148557	55753	315356	184018	140,11
Збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	76812	11663	-9469	401316	242006	165194	215,06

Продовження таблиці А.4

Показник	Рік					Відношення	
	2019	2020	2021	2022	2023	+,-	%
Збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій	4227	-67793	-92107	-65383	103286	99059	-
Фінансові витрати	74048	86028	114569	115054	177920	103872	140,28
Збиток (прибуток) від реалізації фінансових інвестицій (Збільшення)/зменшення оборотних активів	-91419	-94517	-104904	-140419	-127299	-35880	39,25
Збільшення/(зменшення) поточних зобов'язань	1161312	1450923	141920	39899	2387458	1226146	105,58
Збільшення (зменшення) доходів майбутніх періодів	37353	12033	85392	-179802	24882	-12471	-
Грошові кошти від операційної діяльності	2099878	1981548	692864	-735829	2645602	545724	25,99
Сплачений податок на прибуток	-1003	-62239	-31616	-23748	0	1003	-100,00
Сплачені відсотки	-50146	-87413	-141155	-108993	-189928	-139782	278,75
Чистий рух коштів від операційної діяльності	2048729	1831896	520093	-868570	2455674	-4504403	19,86
2.Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності:							
Надходження від реалізації необоротних активів	0	94188	169638	94714	44173	44173	-
Надходження від отриманих відсотків	86548	92740	105061	126494	138265	51717	59,76
Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	0	-195095	-1314138	0	0	0	-
Витрачання на придбання: необоротних активів	-37003	-104321	-977477	-662107	-455362	-418359	1130,61
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	49545	-112488	-2016916	483237	312173	262628	530,08
3.Рух коштів у результаті фінансової діяльності:							
Надходження від отримання позик	70598	310135	926530	192611	59335	-11263	-15,95
Витрачання на погашення позик	-23993	-30700	-472479	-141948	-177309	-153316	-
Витрачання на сплату дивідендів	0	-202679	-82462	-55075	0	0	-
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	-98665	-227484	-226701	-225132	-306066	-207401	-
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-193256	-150728	144888	-229544	-424037	-230781	119,42
Чистий рух грошових коштів за звітний період	1905018	1568680	-1351935	-614877	2343810	438792	23,03
Залишок коштів на початок року	1846931	3675137	5246112	3893395	3132038	1285107	69,58
Вплив зміни курсів обміну на залишок коштів	-76812	2295	-782	-146480	-242006	-165194	215,06
Залишок коштів на кінець року	3675137	5246112	3893395	3132038	5233842	1558705	42,41